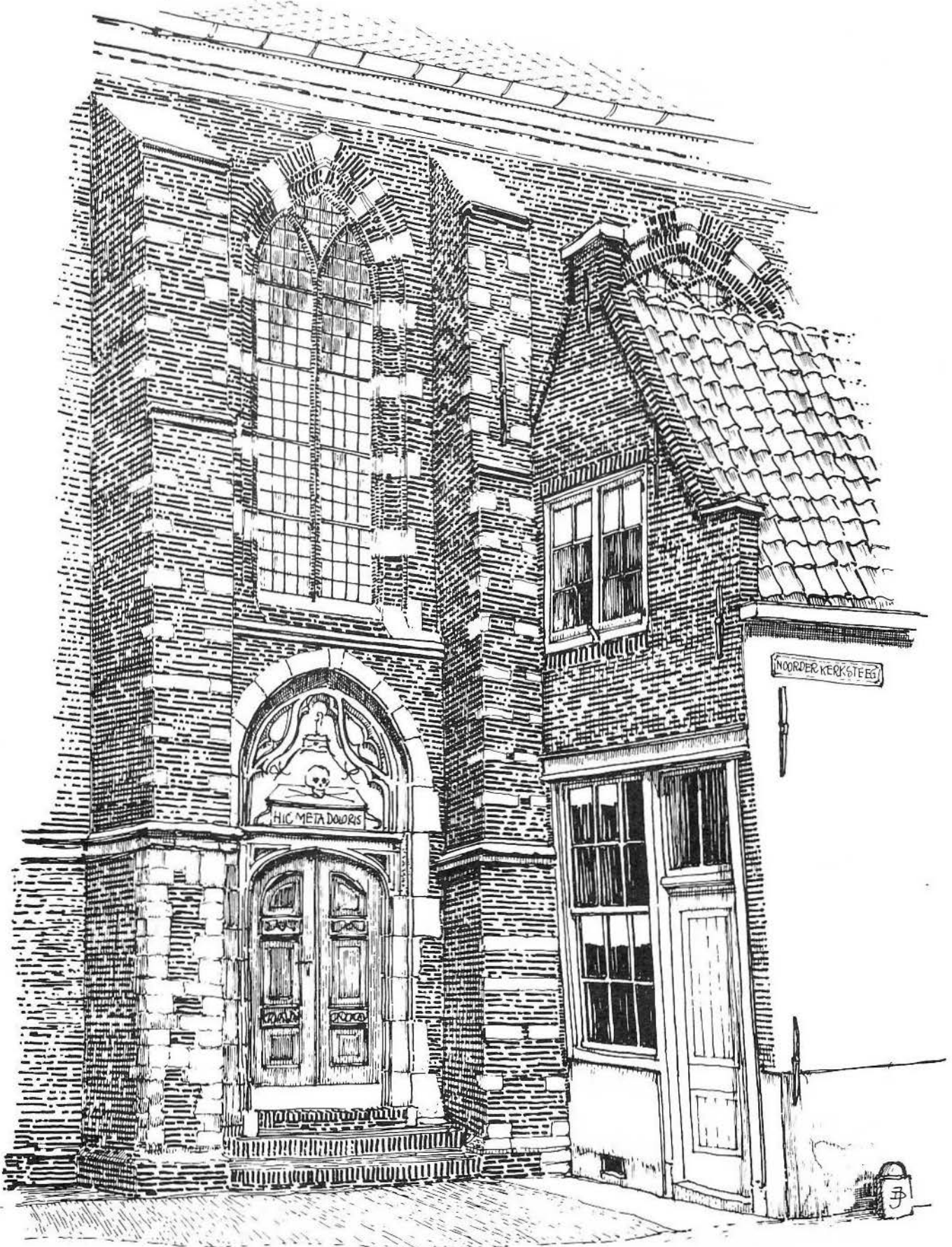

OUD~HOORN

KWARTAALBLAD VAN DE VERENIGING „OUD-HOORN”

9e jaargang nr. 1 maart 1986

"Oud-Hoorn"

Artikel 2 der statuten, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 15 november 1917:
„Het doel der vereeniging is het behouden van de schoonheid en het in herinnering houden van het verleden der stad Hoorn en hare omgeving”

Kwartaalblad van de Vereniging „Oud-Hoorn”.
Gratis voor leden. Losse nummers, alleen voor leden,
verkrijgbaar à f 5,— per exemplaar bij het
verspreidingsadres.

Bestuur: J. M. Baltus, voorzitter
A. de Graaf, vice-voorzitter
A. G. F. van Weel, secretaris
mw. E. Millenaar, 2e secretaris
W. L. van der Waal, penningmeester

leden: Y. J. Hangelbroek
H. W. Saaltink
L. P. M. Hoogeveen (archivaris)
A. Boezaard
mw. L. Rensema-Brevet

Secretariaat: Postbus 346, 1620 AH HOORN

Contributie: f 20,— per jaar, inclusief toezending van het
kwartaalblad.
Giro 21 44 888 t.n.v. Penningmeester Ver. „Oud-Hoorn”
Postbus 346
1620 AH HOORN

Redactiecommissie:

J. L. N. Dijkstra
R. de Knecht
H. W. Saaltink
Femke Uiterwijk
W. Vingerhoed

Redactie-adres:

J. L. N. Dijkstra
Rotiusstraat 46
1624 GC Hoorn, tel. 1 71 17

Opgave nieuwe leden en tevens verspreidingsadres:

C. Koppers
Botter 39
1625 DC HOORN
tel. 3 39 23

Archiefdienst Westfriesse Gemeenten:

Het streekarchief is gevestigd in het Stadhuis van Hoorn,
Nieuwe Steen 1, tel. 3 12 34.

Postadres: Archiefdienst Westfriesse Gemeenten
Postbus 603
1620 AR HOORN

De studiezaal is geopend van maandag t/m vrijdag van
9.00-17.00 uur. Voor avondopenstelling zie onderaan deze
pagina.

Tussen 12.30 en 13.30 uur en ná 16.45 uur kunnen geen
stukken meer worden aangevraagd.

Tarieven:

door het archief verricht onderzoek f 10,25 per half uur;
fotokopieën f 0,80.

Eigen onderzoek op de studiezaal en het lenen van
boeken uit de bibliotheek (niet alles wordt uitgeleend) is
gratis.

Westfries Museum:

Rode Steen 1, Hoorn (tel. 1 55 97).

Geopend: het gehele jaar,
maandag t/m vrijdag van 11.00-17.00 uur.
zaterdag en zondag van 14.00-17.00 uur.

Bureau: Achterom 2-4, 1621 KV Hoorn

Drukker van dit blad:

Drukkerij Edecea BV,
Protonweg 32, Postbus 7, 1620 AA Hoorn

Volgend nummer en inleverdatum kopij

Het volgende nummer (9e jaargang nr. 2) zal verschijnen op 15 juni 1987. U wordt verzocht eventuele kopij voor dit nummer uiterlijk 15 mei 1987 in te leveren bij het redactie-adres:

J. L. N. Dijkstra, Rotiusstraat 46, 1624 GC Hoorn, tel. 02290 - 1 71 17.

Verantwoording illustraties van dit verschijningsnummer:

J. M. Baltus, J. D. Osinga, F. Uiterwijk, J. L. N. Dijkstra, W. L. v. d. Waal, Ch. v. d. Zel. Archiefdienst Westfriesse Gemeenten, Archief Ned. Herv. Gemeente Hoorn, Westfries Museum (Hr. H. R. Koelman), L. de Ruyter de Wildt.

Copyright:

Gehele of gedeeltelijke overname van teksten en/of illustraties uit dit blad is alleen toegestaan na toestemming van de auteur of de redactie van „Oud-Hoorn”.

Bij de omslagillustratie:

Een pentekening van de zij-ingang, de „Meta Doloris” van de Noorderkerk. In deze uitgave een artikel van de hand van de heer W. Vingerhoed over de Noorderkerk en haar laatste restauratie.

Bestuursmededelingen

Voorjaarsledenvergadering

De voorjaarsledenvergadering zal plaats vinden op dinsdagavond 7 april a.s. in de Oosterkerk. Spreker zal zijn de heer Ir. O. G. Ooievaar, over het onderwerp: De bebouwingsgeschiedenis van het Oostereiland. Een actueel onderwerp gezien de plannen tot nieuwbouw aldaar.

U zult hiervoor een convocatie ontvangen.

Oostereiland

Het bestuur is voornemens in een brief aan de

gemeenteraadsleden zijn ernstige verontrusting uit te spreken over de nieuwbouwplannen op het Oostereiland ten behoeve van de uitbreiding van de gevangenis aldaar. Deze nieuwbouw, een vierkant blok, grotendeels opgebouwd uit beton en glas, zal een onvergeeflijke aantasting betekenen van het historisch stadsgezicht vanuit zee gezien. Er is geen enkele poging gedaan in de planvorming tot een verantwoorde modellering te komen. Merkwaardig, omdat de oude bebouwing enige tijd geleden voor veel geld is opgeknapt en gerestaureerd. Een soort Bijlmer-bajes die misschien wel zou passen (architectonisch gezien) in Hoorn '80 maar niet binnen het beschermde stadsgezicht van Hoorn.

Jaarverslag van de Vereniging „Oud Hoorn” over 1986

Leden

De ontwikkeling van het ledental per 31 december 1978:

1978 295 leden	1982 588 leden
1979 368 leden	1983 719 leden
1980 491 leden	1984 831 leden
1981 579 leden	1985 864 leden
	1986 942 leden

Zoals uit bovenstaand staatje blijkt telde de vereniging per 1 januari 1986 864 leden. In 1986 werden 129 nieuwe aanmeldingen genoteerd, terwijl 51 leden werden uitgeschreven: 38 opzeggingen plus 13 wanbetalers. Het boekjaar werd op 31 december afgesloten met 942 leden. De gestage groei sinds 1978 is verheugend maar mag voor het bestuur en leden geen reden zijn voor genoegzaamheid. Daarvoor zijn de aanslagen op de historische schoonheid van de stad nog te frequent en te ingrijpend. Bestuur, maar zeker ook de leden, zullen zich volgend jaar nog nadrukkelijker dienen in te spannen om het magische getal van 1.000 leden te halen. Volgend jaar viert de vereniging, zij het op bescheiden wijze, haar zeventigste verjaardag. Een „geschenk” van 1.000 leden zou een stimulerende impuls betekenen om nog daadkrachtiger te streven naar de realisering van de doelstellingen.

Het oudste lid, mevrouw Margaretha Eijken, is begin mei 1986 overleden. In haar verloor de vereniging een zeer trouw lid dat vanaf de oprichting de stad Hoorn en haar historie een warm hart heeft toegedragen. Het bestuur heeft op gepaste wijze zijn deelneming betuigd.

Bestuur

Op de ledenvergadering van 19 april 1986 werden de heren J. M. Baltus, A. Boezaard en A. de Graaf met algemene stemmen als bestuursleden herkozen. De heer L. Hooegeveen legde zijn functie van secretaris neer en nam tegelijkertijd het archivarisschap van de heer de Graaf over. Deze laatste heeft in het bestuur de functie van vice-voorzitter op zich genomen. Het bestuur droeg

Breed 38, hoek Achterom

drs. Ton van Weel voor als nieuwe secretaris. Deze voordracht werd algemeen gesteund.

Onderscheidingen

Twee onderscheidingen kende het bestuur dit jaar toe, één in de vorm van een gevelschild, de ander in de vorm van een ets van de Hoornse kunstenaar Peter de Rijcke. Het gevelschild ging naar mevrouw M. A. F. Kaag-Machielse, eigenaresse van het pand Breed 38. Het

bestuur was zeer ingenomen met de wijze waarop de restauratie van de neo-renaissancistische gevel had plaatsgevonden. Ook de instandhouding van het fraaie winkelinterieur verdiende alle lof.

De ets was bestemd voor het Provinciaal Bureau Monumentenzorg. Gewoonlijk staat het bestuur zelden te juichen voor het monumentenbeleid van een overheidsinstelling. In het geval van dit Bureau echter wilde het bestuur zijn waardering uiten voor enerzijds de wijze waarop de provinciale monumentenlijst is opgesteld en anderzijds voor de ontvangen begeleiding bij de totstandkoming van de gemeentelijke monumentenlijst en voor de toegekende subsidies voor een aantal grote restauraties in onze gemeente. De ets werd uitgereikt aan de heer J. K. Alma, lid van Gedeputeerde Staten, in zijn hoedanigheid van direct verantwoordelijke beleidsfunctionaris voor het provinciale monumentenbeleid.

Ledenvergaderingen

De jaarvergadering werd gehouden in 'Chez Dick' op 19 april 1986 en werd bijgewoond door ongeveer 44 leden. Na het huishoudelijk gedeelte hield drs. Wies van Leeuwen een met dia's verluchtigde lezing over de denkbeelden en het werk van architect Dr. J. P. H. Cuypers in het bijzonder en de 19e eeuwse bouwkunst in het algemeen. Dat ateliers met enige vorm van massaproductie tot historisch waardevolle resultaten kunnen leiden, was voor velen een verrassing. De najaarsledenvergadering vond plaats in de Oosterkerk op 22 november 1986. Nadat de voorzitter op zijn bekende indringende, doch afgewogen wijze de dreigende aanslagen op het Oostereiland (uitbreiding penitentiaire inrichting) en aan de Westerdijk (aanleg groot parkeerterrein) aan de kaak had gesteld, werden de ruim 100 aanwezigen uitgenodigd een bezoek te brengen aan de pas gerestaureerde Noorderkerk. Eén lid van de Stichting Noorderkerk bleek onvoldoende om zo'n schare belangstellenden blijvend op te vangen.

Bestuursvergaderingen

Twaalf bestuursvergaderingen begeleidden dit jaar de verenigingsactiviteiten. In de vergadering van februari hield de heer J. P. van der Knaap een betoog over de noodzaak tot behoud en restauratie van de St. Cyriacus- en Franciscuskerk aan het Grote Noord. Deze kerk werd in 1882 gebouwd onder leiding van bouwmeester Bleijs. De Stichting Koepelkerk, strevende naar behoud en restauratie van de kerk, verzocht om geldelijke steun teneinde een eerste architectonisch onderzoek te laten verrichten naar de staat van het gebouw.

Eigendommen

Bierkade 10: hoewel de scheur in de westelijke buitenmuur zich verwijdde, is de bij de gemeente ingediende schadeclaim nog steeds niet verzilverd. Deze claim betrof mede de verzakking van een deel van het pand. Per 1 juli werd de huur met 2% verhoogd. Tevens kreeg het pand een nieuwe huurder die, na een aantal noodzakelijke verbeteringen, het pand betrok. Het interieur is opnieuw geschilderd en voorjaar 1987 zal het inmiddels gestarte schilderwerk buitenom worden voltooid.

Onder de Boompjes 8: er is een offerte ontvangen voor de vervanging van enige verrotte planken aan het pothuisje. Het bestuur besloot de huur voor dit pand niet te verhogen aangezien deze reeds vrij hoog is in relatie tot het geringe woongenot.

Schoolsteeg 7: er zal een restauratieplan worden ingediend voor urgente verbeteringen aan het dak. Tevens werden enige voorzieningen aan de vensters aangebracht. Ook voor dit pand gold per 1 juli een huurverhoging van 2%.

Breed 12: het bestuur opende het overleg over een eventuele huuraanpassing. De overwegingen van het bestuur om tot een onderhoudscontract met een huisschilder te komen zijn nog niet afgerond.

Ten behoeve van een vlotte administratieve verwerking van het ledenbestand is een printer aangeschaft. Samen met de apparatuur van de secretaris is zo een eerste stap gezet op de weg naar automatisering.

Financieel beleid

Dit jaar gingen de leden akkoord met:

- het voorlopig voor ieder jaar op de begroting plaatsen van een bedrag van f 12.000,— ten behoeve van 'Oud-Hoorn'-publicaties;
- een gift van f 2.500,— aan de Stichting Noorderkerk als bijdrage in de herstelkosten van middeleeuwse balkschilderingen in de Noorderkerk;
- het verstrekken van een subsidie van f 2.000,— aan het Westfries Museum bestemd om de kosten van de archeologische opgravingen onder de panden Grote Noord 25 t/m 29 te helpen dekken;
- de „adoptie” van twee fraai bewerkte schoorsteenkappen à f 400,— als bijdrage in de restauratiekosten van het Foreestenhuis;
- een renteloze lening ad f 6.000 aan de Stichting Koepelkerk teneinde de kosten van het eerste architectenplan te helpen lenigen.

De Stichting „Vaderlandsche Maatschappij” bedacht de Vereniging met een gift van f 750,— als blijk van waardering voor de nimmer aflatende zorg van de vereniging om het fraaie oude stadsbeeld van Hoorn te bewaren.

Uit de revenuen van het „Dirk Visser Fonds” werd over 1985 een bedrag van f 45,87 ontvangen.

Zie verder de jaarcijfers van de penningmeester.

Stadsbeeldbewaking

Evenals voorgaande jaren werden ook dit jaar gevoelens van voldoening afgewisseld met die van misnoegen over het veranderende Hoornse stadsbeeld. Aan de ene kant was het bestuur zeer te spreken over de restauratie van de Noorderkerk en het Foreestenhuis. Grote waardering had het bestuur ook voor de wijze waarop de stijlkamers in het Jozefhuis in oude glorie zijn hersteld. Ook de voortvarendheid waarmee de gemeentelijke monumentenlijst wordt opgesteld is reden tot vreugde. De restauratie van het pand Breed 38 (koffiebranderij Kaag) en de renovatie van de Droppanden aan het Kerkplein en van de panden 48-50 aan de Vollerswaal zag het bestuur met voldoening worden voltooid. Ook met het initiatief van de Stichting Koepelkerk was het bestuur ingenomen.

Aan de andere kant moest het bestuur met droefenis constateren dat het rijksmonument Grote Noord 31, met goedvinden van Monumentenzorg nota bene, deels wordt opgeofferd aan de C & A-vestiging. De twee prachtige achterkamers inclusief het laatste deel van de gang zullen verdwijnen. B & W verleenden op 7 oktober 1986 de bouwvergunning aan C & A. Een wrang geluk bij een ongeluk vormen mogelijk de resultaten van het archeologisch bodemonderzoek nabij de plek waar de nederzetting Hoorn ontstond. Vervolgens klom het bestuur tevergeefs in de pen tegen de sloop van de opstallen aan het Jeudje alsmede tegen de tijdelijke parkeervoorziening aldaar. Wat is tijdelijk in dit verband? Tevens drong het bestuur bij de gemeente aan op actie tegen het verval van de Boterhal, de Hoofdtoren en de Mariakapel. Grote bezorgdheid heeft het bestuur geuit over de bedreiging van de aanblik van de binnenhaven: de vercommercialisering van de Oude Doelenkade en de Veermanskade à la Volendam. De onzalige ideeën rond het Oostereiland en de Westerdijk zijn al eerder gememoreerd. Tenslotte ziet het bestuur de toekomstige ontwikkelingen aan de Karperkuil met grote vrees tegemoet.

Vertegenwoordigingen

In de vertegenwoordiging van „Oud-Hoorn” in de Kerkmeijer-de Regtstichting, in de Stichting Stadsherstel, in de Monumentencommissie, in de Welstandscommissie en in de werkgroep Straatnaamgeving trad dit jaar geen verandering op. Mede door de argumenten van voorzitter Baltus kon in de Monumentencommissie een aantal particulieren, wier eigendom op de gemeentelijke monumentenlijst was geplaatst, worden overtuigd van het belang daarvan.

Werkgroepen en publikaties

In verband met de tweede lustrumviering van de stadswandelingen organiseerde de commissie „Tien jaar Stadswandelen” op 30 mei 1986 een jubileumwandeling waaraan door opvallend veel belangstellenden werd deelgenomen. De overige stadswandelingen in het toeristisch hoogseizoen trokken tussen 1.500 en 2.000 wandelaars, voorwaar geen organisatorische sinecure. Een nijpend tekort aan goede gidsen deed en doet zich gevoelen. Ook voor de bouwkunscursus in het najaar, dat jaar gehouden in de Oosterkerk, stonden de 63 deelnemers in de rij. De heren De Graaf en Baltus hebben bovenstaande activiteiten, vaak met de welwillende steun van andere (bestuurs)leden, wederom geleid.

Meer achter de schermen, maar zeker niet minder van belang, bleef het historisch speurwerk van de heren Boezaard en Saaltink de aandacht vasthouden. De realisering van de „Oud-Hoorn”-publikaties vergde meer tijd dan verwacht en het bestuur besloot een speciale coördinator voor deze werken aan te trekken. Het eerste verslag van de werkgroep 1806 was te lezen in het vierde kwartaalblad van dit jaar.

Kwartaalblad

Gedurende de achtste jaargang van het kwartaalblad deden zich geen wijzigingen in de bezetting van de redactiecommissie voor. De vier uitgaven, nog steeds zeer

moeizaam op de aangekondigde verschijningsdata van de persen rollend, telden in totaal 136 pagina's. Uitbreiding van de redactie blijft gewenst, mede omdat het kopij-aanbod groot is. De omslagen bestonden dit jaar uit pentekeningen van de St. Cyriacus- en Franciscuskerk, van de Lutherse kerk, van de „Zaadmarkt” en van het pand Wisselstraat nummer 8. Elke tekening had betrekking op een artikel in het desbetreffende nummer. De serie „Hart van Hoorn” die in de jaargang 1984 zo de belangstelling trok, zal in boekvorm worden uitgegeven.

Representatie

Zoals gebruikelijk woonden ook dit jaar verschillende bestuursleden hoorzittingen, vergaderingen en openingen van tentoonstellingen bij. In het bijzonder kunnen worden genoemd:

- **april:** onder auspiciën van het Historisch Genootschap „Oud West-Friesland” ontmoetten vertegenwoordigers van alle oudheidkundige verenigingen binnen de omringdijk elkaar. „Oud-Hoorn” besluit om bij wijze van proef met alle 26 verenigingen één jaar een „gesloten beurzen-lidmaatschap” aan te gaan;
- hoorzitting bij de gemeente Hoorn over de bezwaren tegen het bouwplan Grote Noord 25 t/m 31 en Achterom 30 t/m 34;
- **mei:** bezoek aan de Nationale Contactcommissie Monumentenbeschermingsdag te Amsterdam;
- opening van de atelierwoningen aan de Muntstraat;
- opening van de tentoonstelling van Debutade door onze voorzitter;
- **juni:** hoorzitting bij Gedeputeerde Staten van Noord-Holland over de bezwaren tegen het bouwplan van de C & A-vestiging aan het Grote Noord;
- **juli:** opening van de tentoonstelling „Bouwers en bewoners” in het Westfries Museum;
- **september:** oprichtingsbijeenkomst van de stichting „Vrienden van het Westfries Museum”;
- **oktober:** officiële aanbieding van de reeks „Ach lieve tijd” waaraan een aantal bestuursleden medewerking heeft verleend;
- **november:** opening tentoonstelling „De romantische dood” in het Westfries Museum;
- bijeenkomst te Amsterdam over de Open Monumentendag van 12 augustus 1987.

Hoorn, januari 1987

A. G. F. van Weel, secretaris.

Stadsbeeld – restauraties wijzigingen – verval

J. M. Baltus

d.d. 15 februari 1987

Achterom 15 (monument)

Brand in de nog niet geheel gerestaureerde Regentenkamer stagneert tijdelijk de werkzaamheden.

Achterom 30

Zal gesloopt worden t.b.v. vestiging C&A.

Achterom 32

Zal gesloopt worden t.b.v. vestiging C&A.

Bierkade 10 (monument)

Woonhuis; eigendom OUD-HOORN wordt opgeknapt.

Grote Noord 25

Zal gesloopt worden t.b.v. vestiging C&A.

Grote Noord 27

Zal gesloopt worden t.b.v. vestiging C&A

Grote Noord 29 (beeldbepalend)

Voormalige volksbazar Hermarij. Van oorsprong zeventiende-eeuws pand, met latere toevoegingen o.a. Jugendstil onderpui; op vlucht gebouwd. Zal geheel gesloopt worden t.b.v. vestiging C&A.

Grote Noord 31 (monument)

Achttiende-eeuws herenhuis in Lodewijk XV-stijl, zowel exterieur als interieur met stijlkamers. Voorkant blijft behouden, achterkamers worden gesloopt.

Grote Noord 15 (monument)

R.K. Kerk uit 1882. *Stichting Koepelkerk Hoorn* ijvert voor restauratieplan.

Grote Oost 19 (beeldbepalend)

Plan voor herstel na brand.

Grote Oost 43 (monument)

Restauratie nagenoeg voltooid.

Italiaanse Zeedijk 77

Nieuwbouw, op vlucht gebouwd.

*Italiaanse Zeedijk 77
Nieuwbouw op vlucht gebouwd*

Kerkplein 10 (monument)

Voormalige toneelzaal achter het pand is gerestaureerd en krijgt een culturele/commerciële functie.

Kerkplein 39 (monument)

Voormalig Sint-Jansgasthuis uit 1563. Vooral voorgevel verkeert in ernstige staat van verval. Plan voor restauratie in voorbereiding.

Kleine Noord 32 (monument)

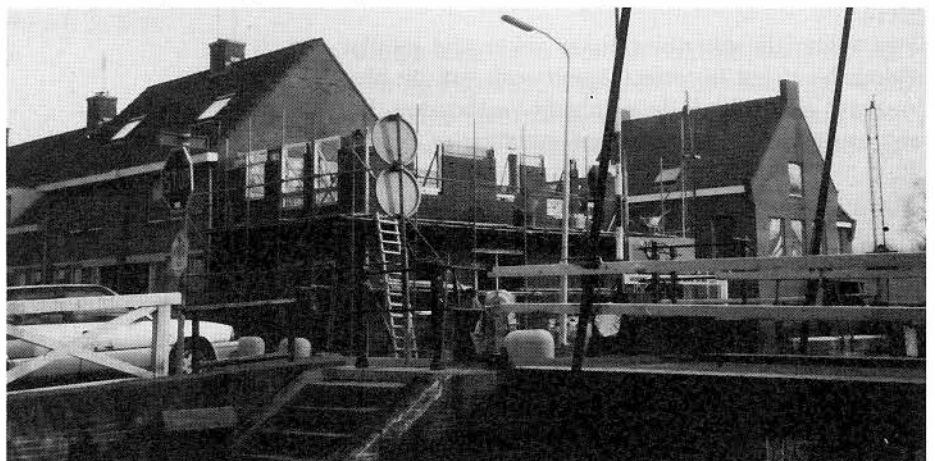
Noorderkerk uit 15de eeuw. Wordt op 10 april a.s. officieel heropend na ingrijpende restauratie.

Kleine Oost 1 (monument)

Woonhuis, gerestaureerd en omgebouwd tot appartementen.

Kleine Oost

Even zijde bij Oosterpoortbrug. Nieuwbouw woningen.

*Kleine Oost bij brug
Nieuwbouw herenhuis*

Oostereiland (beschermde stadsgezicht)

Plan van Rijk nieuwbouw t.b.v. gevangenis te realiseren. Dit betekent een aanslag op het historisch stadsgezicht vanuit zee gezien. Gemeenteraad moet goedkeuring hechten aan de rijksplannen.

Onder de Boompjes 8 (monument)

Woonhuis; eigendom OUD-HOORN. Plan voor opknapt pothuis is opgesteld.

Oude Doelenkade 5

Nieuwbouw woon-bedrijfspan in historiserende vormgeving.

Proostensteeg 15-17

Laag gepleisterd woonhuis met dwarskap. Wordt gerestaureerd en aangepast t.b.v. Westfries Museum.

Proostensteeg 15-17

Toegevoegd aan Westfries Museum-complex

Ramen 11 (monument)

Brede trapgevel van het Haarlemse type. Zeer fraaie, zeldzame trapgevel. Ernstig in verval.

Visserseiland

Nieuwbouw woonwijk aan IJsselmeer vordert gestaag.

Visserseiland

Nieuwbouw (achtergrond Grote Kerk)

Westerdijk
Zon 11 (monument)
Korte Achterstraat 2

Plan voor nieuwbouw van twaalf woningen op de hoek Molsteeg/Westerdijk
17de-eeuws woonhuis (thans in gebruik als pakhuis). In staat van verval.
Maria-kerk. In gebruik genomen als theaterzaal door Stichting De
Achterstraat (moderne beeldende kunst en performances).

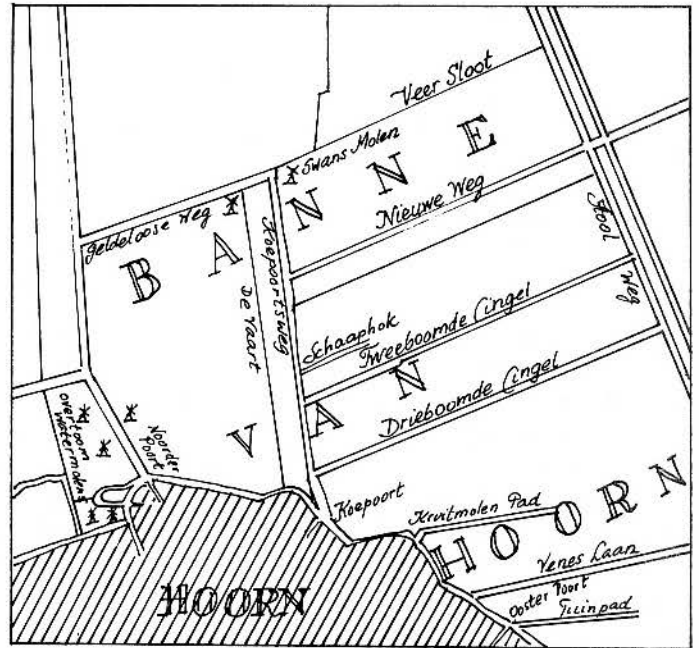
Mariakapel, gezien vanaf Weeshuisplein

Mariakapel, gezien vanuit Achterstraat

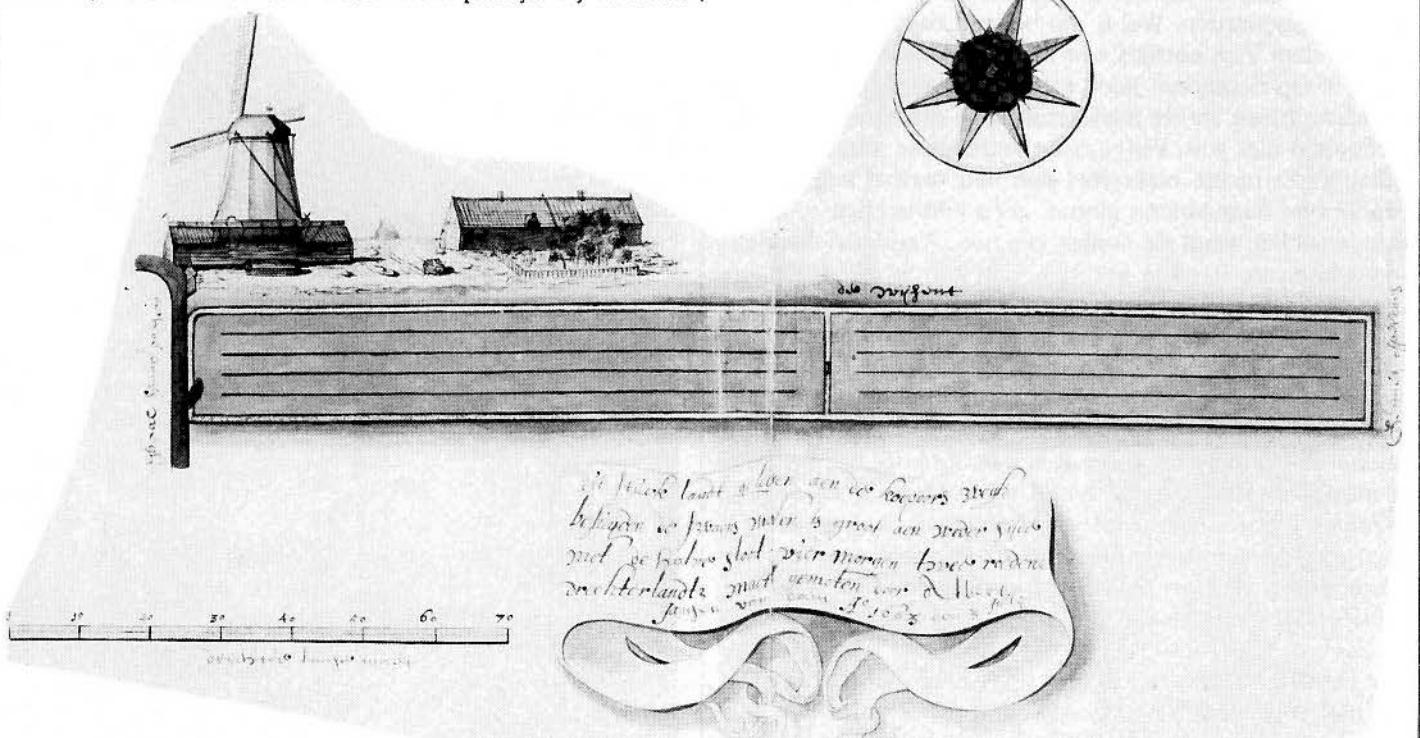
Oud-Hoorn informeert

In het vorige Oud-Hoornnummer van december 1986 krijgt de heer T. van Drie antwoord op zijn vraag waar de naam „De Huesmolen” vandaan komt. Op het kaartje dat bij het artikel afgedrukt is, staat op de hoek van de Koepoortsweg en de Geldelozeweg een molen getekend genaamd „de Swansmolen”. Van de heer J. Homan kreeg ik een krante-artikel waarin over deze molen wordt verteld en dat gebeurt aan de hand van een tekening die van dit bouwwerk gemaakt is door de landmeter Albert Jansen van Dam. Hij krijgt op 3 juli 1683 van de Regenten van het Burgerweeshuis in Hoorn de opdracht van hun bezittingen tekeningen te maken. Hij moet als het ware het bezit van het weeshuis in kaart brengen en deze Albert van Dam doet dat op een heel bijzondere manier. Behalve de afbeelding van het betreffende gebouw tekent hij er ook allerlei zaken bij die in de omgeving staan, zoals boerenhuizen, molens, vogels of gewoon weesjongens. Deze tekeningen (kaarten) worden tot twee boeken ingebonden en zijn nu nog te vinden in het stadsarchief van Hoorn. De tekening die de landmeter van de Swansmolen maakte ziet u hierbij afgebeeld. De Swansmolen was net als De Huesmolen een houtzaagmolen. De swan d.w.z. de Zwaan wordt op drie plaatsen afgebeeld op de tekening. Bovenop het toegangspoortje staat een zwaan, op de molenschuur en bovenop de molen zelf. De Swansmolen was een bovenkruier; in de schuur beneden werd het hout gezaagd en buiten was ruimte genoeg om alles op te slaan. Op de hoek van de Geldelozeweg die nu, in tegenstelling tot de aanduiding op het kaartje, loopt van de Provinciale Weg (op het kaartje Nieuwe Weg) tot het Oude Ambacht, stond omstreeks 1970 nog een klein wit huisje dat ooit tot het molencomplex behoorde. Tot dit huisje gesloopt moest worden voor de aanleg van het fietspad richting Risdam, woonde Mevrouw Drost in dit pandje. Zij vertelde

toen, dat de eigenaar van de grond nog steeds het „molengeld” betaalde, hoewel de molen al vele jaren geleden gesloopt was. Foto's van de plaats waar de Swansmolen ooit gestaan heeft, kunt u vinden in twee boeken, n.l. *Hoornse herinneringen*, blz. 160, en *Toen Hoorn nog Oud-Hoorn was*, blz. 101.

F. Uiterwijk

dit stuk lant gelegen aen de koepoortswegh besuyden de Swansmolen is groot aen wederseijden met de halve sloot vier moregen twee roeden Drechterlandtse maet gemeten door Albert Jansen van Dam. Ao 1683 den 3 July.

Merkwaardigheden en minder bekende aspecten van het historische Hoorn

Een bijzonder pittige prijsvraag was het de vorige keer. Regelmatig werd ik op vriendelijke wijze in de stad aangesproken en probeerde men mij te ontfoetselen waar nu die gevelsteen met het opschrift: „Herbouwd door het Departement van de Waterstaat in den Jare 1818” te vinden is.

Maar zó gemakkelijk wint men natuurlijk die boekenbon niet. Er waren slechts vijf goede inzenders: mevrouw D. Hellingman van de Pieter Florisstraat, mevrouw Pitstra-Basjes van het Keern, G. V. Lampe van de Frederik Hendrikstraat, K. Semeyn van de Van Beyerenstraat en Ben van Tartwijk uit Hoogkarspel.

Het lot wees deze keer mevrouw Pitstra aan als winnares. Ik neem de oplossing van Ben van Tartwijk over, die hoogmoedig stelt dat deze puzzel thuis vanuit de stoel kon worden opgelost, zo simpel als hij was.

Foto 1: „Allereerst de onbewoonbaar verklaarde woning in moderne uitvoering. De tijd dat dit gegeven kenbaar werd gemaakt d.m.v. een wit geschilderd houten bordje met zwarte letters, staat me nog goed bij. De gehele Kuil, en het midden van het Achterom, ook het Jeudje, Gerritsland en Kleine Oost werden er eertijds mee „opgesierd”. Onderhavig pand staat aan het Achterom op de hoek van het voormalig schoolplein van de Sint-Jozefschool, waar ik mijn lagere school doorliep. Als ik mij niet vergis, werd het huisje indertijd bewoond door de fam. Koning.

Foto 2. In de Gelderse Steeg (van Grote Noord naar Achterom). Wat betreft de vraag of ik deze gevel herken, moet ik antwoorden: direct!

Immers in dit pand woonde sinds mensenheugenis de fam. Hofman. De broodwinning van de man is mij nooit duidelijk geworden. Wel is mij bekend dat er achter de blinde deur zich eertijds een fietsenstalling bevond.

Foto 3. Op de andere hoek van het schoolplein aan het Achterom zien we de metalen stellage die er tijdens mijn schooltijd niet was. Wel was de betreffende muur daar „heilig”. Er mocht niets. Niet met een voetbal tegen de muur, niet naar binnen gluren, géén luidruchtige kinderspelen, want de oudjes van het „Weeshuis” hadden daar last van. Deed je het toch, dan kon je rekenen op een fikse uitbrander, dan wel schoolblijven.

Foto 4. Welke Hoornse jongen heeft er nooit een roeibootje gehuurd op de hoek Zon-Grote Oost. Varende van de Karperkuil naar de Vollerswaal kunnen we nog steeds in de sluis de bedoelde steen aan bakboordzijde (links) ontwaren.” Tot zover Ben van Tartwijk. De heer Semeyn vermeldt nog bij foto 4 dat blijkens de *Nieuwe Kroniek van Hoorn* (Kroon en Kapteyn), p. 169 in 1818 een nieuwe sluis bij de Oosterpoort gereed kwam (de oude poort, wel te verstaan die in datzelfde jaar werd gesloopt).

De inzenders J. Wester, Achter op 't Zand, en de heer R. Mantel, Metselaarstraat, die ruitertlijk toegaven in hun briefje dat ze de steen niet konden vinden, weten nu genoeg.

En dan nu de nieuwe prijsvraag.

Foto 1. Hartje binnenstad en ook een misschien laat-middeleeuwse gevel met een sterk overkragend bovengedeelte.

Foto 2. Een ruimtevaart-capsule uit Mars, neergedaald in Hoorn? Waar? En weet u hierover iets te vertellen?

Foto 3. Een fraai in baksteen uitgevoerd raampje boven een bekende Hoornse ingang. Vergis u niet!

Foto 4. Dit grote herenhuis, staat het aan de Draafsingel? Of ergens anders?

Foto 5. Een middeleeuws poortje dat maar weinigen zullen herkennen...

Foto 6. Een huisje zonder deur want daar is het te smal voor. Toch is de deur niet in de steeg ernaast. Hoe is dat mogelijk?

Oplossingen graag weer naar J. M. Baltus, Grote Oost 98-100 (schriftelijk). We houden ons zeer aanbevolen voor toelichting bij de foto's. Een compleet goede oplossing kan weer een boekenbon opleveren.

foto 1

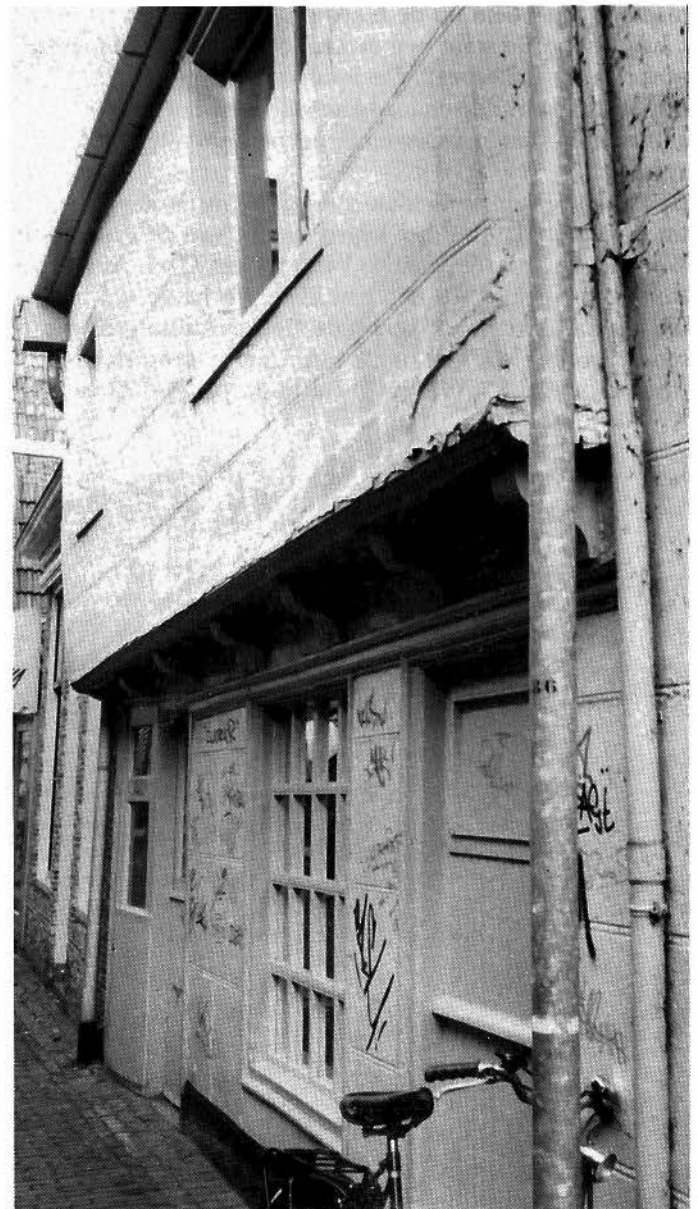

foto 2

foto 6

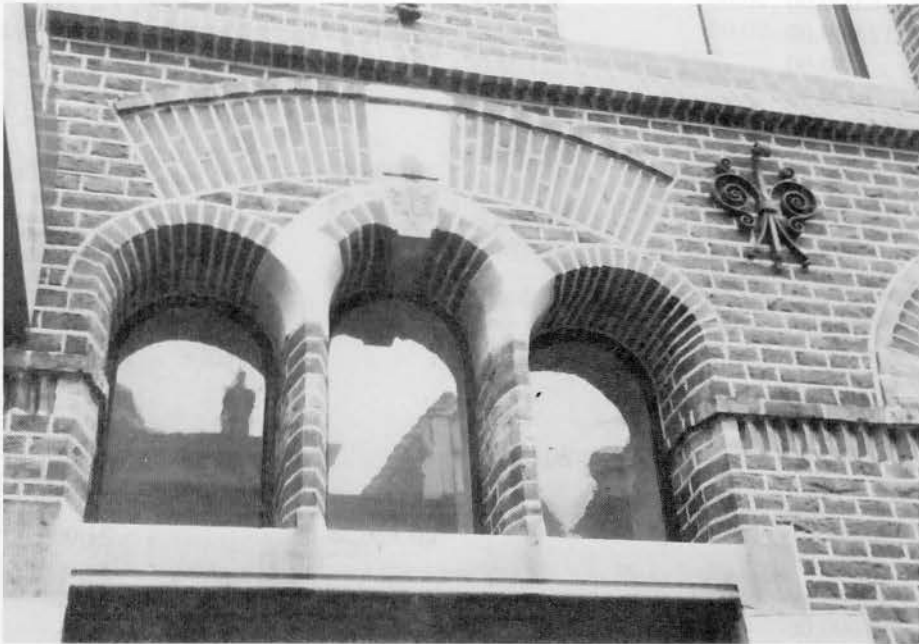

foto 3

foto 4

foto 5

Jaarcijfers van de Vereniging „Oud-Hoorn”

Uitgaven

	Begroot 1986	Werkelijk 1986	Begroot 1987
Eigen panden			
Onderhoud	6.000,00	4.469,40	40.000,00
Lasten	5.000,00	2.591,42	3.000,00
Extra aflossing	0,00	6.200,00	0,00
	<u>11.000,00</u>	<u>13.260,82</u>	<u>43.000,00</u>
Vereniging			
Secretariaat	2.000,00	3.128,82	3.500,00
Kwartaalblad	11.000,00	10.614,26	11.500,00
Ledenvergaderingen	1.000,00	670,75	1.000,00
Lidmaatschap andere verenigingen	200,00	390,00	500,00
Bijdrage Verenigingsregister	60,00	60,00	60,00
Gidsenwerk	1.000,00	912,65	1.000,00
Gedenkplaten	500,00	162,96	350,00
Werkgroep Documentatie	1.500,00	481,54	500,00
Bijdrage Archeologisch Onderzoek	2.000,00	2.000,00	0,00
Gift balkenherstel Noorderkerk	2.500,00	2.500,00	0,00
Lening St. Koepelkerk	6.000,00	6.000,00	0,00
Publikaties	12.000,00	2.727,92	12.000,00
Diversen	0,00	100,00	0,00
Zaalhuur bouwkunscursus	0,00	250,00	250,00
Printer	0,00	900,00	0,00
	<u>39.760,00</u>	<u>30.898,90</u>	<u>30.660,00</u>
Toename saldi	0,00	5.175,14	
Afname saldi			(21.415,00)
Totaal	<u><u>50.760,00</u></u>	<u><u>49.334,86</u></u>	<u><u>73.660,00</u></u>

Ontvangsten

Eigen panden			
Huur	20.500,00	20.004,60	21.000,00
Verzekeringsgelden	0,00	621,78	0,00
	<u>20.500,00</u>	<u>20.626,38</u>	<u>21.000,00</u>
Vereniging			
Contributies	18.000,00	21.285,00	20.000,00
Rente	3.000,00	4.872,61	3.000,00
Subsidies	50,00	750,00	50,00
Dirk Visser-Fonds	0,00	45,87	45,00
Verkoop publikaties	8.860,00	1.487,00	8.000,00
Verkoop losse nummers kwartaalblad	50,00	168,00	50,00
Giften	300,00	100,00	100,00
	<u>30.260,00</u>	<u>28.708,48</u>	<u>31.245,00</u>
Totaal	<u><u>50.760,00</u></u>	<u><u>49.334,86</u></u>	<u><u>52.245,00</u></u>

Balans per 31 december 1986. (tussen haakjes de cijfers van 31 december 1985)

Bezittingen

Saldi	89.923,93	(84.748,79)
Onroerende goederen	4,00	(6.204,00)
	<u>89.927,93</u>	<u>(90.952,79)</u>

Schulden en eigen vermogen

Rabobank	0,00	(6.200,00)
Onderhoudsreserve	45.000,00	(0,00)
Overig eigen vermogen	44.927,93	(89.927,93)
	<u>89.927,93</u>	<u>(90.952,79)</u>

Toelichting

De onroerende goederen zijn gewaardeerd tegen f 1,— per pand.

De hypothecaire lening bij de Rabobank kon boetevrij worden afgelost of worden verlengd. Het bestuur heeft tot vervroegde aflossing besloten.

Het eigen vermogen van de vereniging is gesplitst in een bedrag voor onderhoudsreserve en overig eigen vermogen. Het bedrag achter onderhoudsreserve is gebaseerd op de jaarcijfers uit 1983 t/m 1986 van de vereniging. Genomen is het verschil tussen ontvangsten uit eigen panden en de kosten van eigen panden in die vier jaar (iets minder dan f 44.000,00) afgerond naar f 45.000,00.

Specificatie eigen panden

Uitgaven

	Onder de Boompjes 8	Bierkade 10	Schoolsteeg 7	Breed 12	Totaal
Onderhoud	565,25	828,00	3.076	00,00	4.469,40
Lasten:					
- waterschap	45,15	45,15	45,15	45,15	180,60
- onroerend goedbelasting	175,00	103,00	49,00	261,00	588,00
- verzekeringen	219,76	358,18	189,66	670,84	1.438,44
- rente hypothecaire lening	384,38	00,00	00,00	00,00	384,38
- aflossing hypothecaire lening	6.200,00	00,00	00,00	00,00	6.200,00
Totaal	<u>7.589,54</u>	<u>1.334,33</u>	<u>3.359,96</u>	<u>976,99</u>	<u>13.260,82</u>

Ontvangsten

Huren	6.825,00	4.533,75	4.249,00	4.396,85	20.004,60
Verzekeringsgelden	621,78	00,00	00,00	00,00	621,78
	<u>7.446,78</u>	<u>4.533,75</u>	<u>4.249,00</u>	<u>4.396,85</u>	<u>20.626,38</u>

Bezorging kwartaalblad

Een vijftiental trouwe leden van onze vereniging zorgen er voor dat elk kwartaal de kwartaalbladen en tussendoor eventuele mededelingen bij de andere leden in de bus komen.

In verband met vakanties, ziekte e.d. beschikken wij gaarne over reservebezorgers.

Er zijn zeker nog wel leden, die zich hiervoor beschikbaar willen stellen.

Gaarne opgave aan onze ledenadministrateur C. Koppers, Botter 39, 1625 DC Hoorn, telefoon 02290 - 3 39 23.

Bij voorbaat reeds onze hartelijke dank.

Oude nummers van „Oud-Hoorn”

Voor zover voorradig zijn oude nummers van het kwartaalblad „Oud-Hoorn” voor leden van de vereniging beschikbaar tegen betaling. Slechts bij hoge uitzondering kan die beperkte service ook worden uitgebreid tot niet-leden. De kosten zijn f 5,— per nummer. Aanvragen te richten tot de heer C. Koppers, Botter 39, 1625 DC Hoorn, tel. 02290 - 3 39 23.

Waar komt de naam „Schoolsteeg” vandaan?

In „Hoorn, huizen, straten, mensen” lezen we het volgende:

Schoolsteeg: Steeg lopend van Grote Oost naar Breestraat, hoek Gerritsland. De steeg staat op de kaart van Blaeu (1649) genoemd als: Schoolsteech en komt op alle stadsplattegronden voor.

De steeg moet genoemd zijn naar een in of in de nabijheid van de steeg gelegen school eventueel de voorganger van de stadsschool, die werd gesticht in 1396 op een ons onbekende plek; in een akte uit 1451 blijkt dat hij toen gevestigd was in een pand in de Lange Kerkstraat. In 1574 kwam de school in het voormalig Sint Agnietenklooster en daarna in het achterste gedeelte van het voormalige Sint Ceciliaklooster tot de opheffing in 1868; het poortje van deze Latijnse school heeft tot 1938 in de Kruisstraat gestaan”.

Laten we nu „Hoorn in kaart” van H. W. Saaltink eens bekijken. We zien dan op diverse kaarten tegenover het Gerritsland een inham in de Breestraat. Dit doodlopende straatje heette: „De Sack”. Of dit een regionale aanduiding was en nog is voor een doodlopende straat is mij niet bekend. Nog steeds bestaat er een doodlopende straat in Hauwert met de naam: „de Zak”.

Wat schrijven de archieven van Hoorn nu over dat

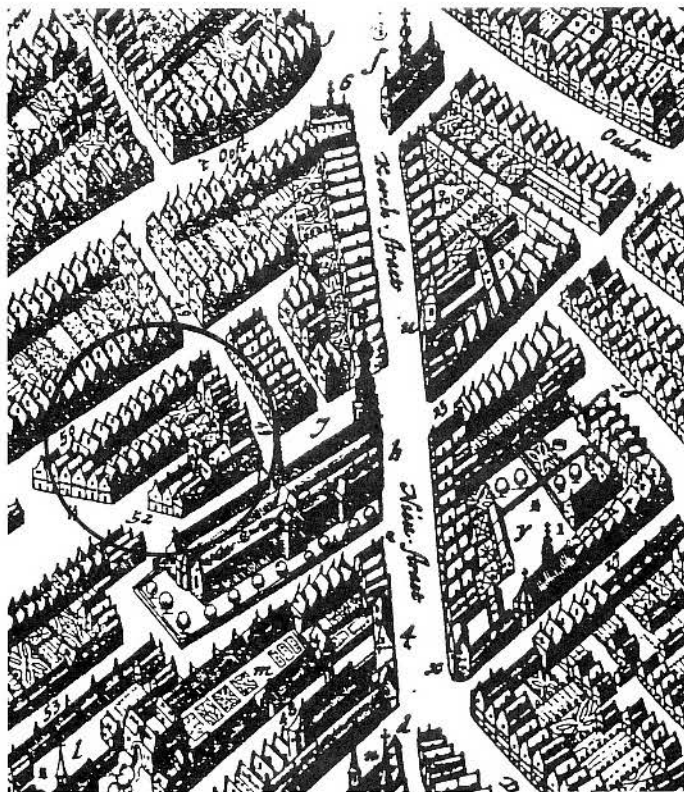
Is dit steegje tussen Breestraat 9 en 11 het restant van „de Sack” in de 17e eeuw?

doodlopende steegje uitkomend op de Breestraat? In het Verpondingsregister staat onder nr. 1616. vermeld: 1756: „De Sak”, sijnde een weg aan de Breestraat met als achteruitgang een stal aan de Trommelstraat”.

Verder lezen we:

1728: Pieter Vos, schoolmeester koopt van J. G. c.s. (onleesbaar) een huis en school, streckende de Sack tot de Trommelstraat voor f 625,—.

1738: Verkocht een huis in de Sack, sijnde een school voor f 525,—.

1746: verkocht een huis, sijnde een school in de Sack aan de Breestraat voor f 300,—.

Dat er voor 1728 een school heeft gestaan aan de Sack blijkt wel uit het verpondingsregister hierboven geciteerd. En dat de naam Schoolsteeg verwijst naar deze school is best mogelijk!

P. Peetoom

Bronnen: Archiefdienst Hoorn

P.S.

De geschiedenis van het bestaan van een school in Hoorn begint al in de 14e eeuw. In 1359 geeft graaf Albrecht het recht om een school te houden aan Andries Gherbrantsz., een onderpastoor van de parochie Hoorn. In de Middeleeuwen zijn kerk en school sterk met elkaar verbonden. De leerlingen moeten ook de koorzang in de kerk verzorgen. Uit de oorkonde van Albrecht blijkt dat de school ook al voor 1359 bestond. Aangezien pas in 1369 met de bouw van de eerste Grote Kerk op het Kerkplein begonnen wordt, is het best mogelijk dat er school gehouden wordt in de omgeving van het Kerkplein; misschien wel in een huis gelegen bij een weg, die het Kerkplein met het Grote Oost verbindt en die men daarom later Schoolsteeg noemt.

Aan het eind van de Middeleeuwen beginnen ook

De Schoolsteeg. Foto genomen vanaf het Grote Oost

particulieren met een eigen school. Dit betekent dat het aantal kinderen op de „kerk” of „stadsschool” sterk terugloopt. De schoolmeester die van het schoolgeld dat de kinderen betalen, moet leven, ziet zijn inkomsten achteruit gaan.

In 1528 worden deze z.g. bijscholen door het stadsbestuur met een keur verboden. Wie toch naar een particuliere

school gaat moet ook nog eens schoolgeld betalen aan de stadsschoolmeester.

Misschien is in het huis aan de Sack een particuliere school gevestigd geweest.

F. Uiterwijk

Bron: West-Frieslands Oud & Nieuw 1976, blz.51.

Bij het verschijnen van dit nummer van „Oud-Hoorn” zullen inmiddels al zes nummers van „Ach lieve tijd” zijn verschenen. De helft van het geplande aantal nummers in een periode van één jaar, die tezamen een boekwerk zullen vormen over „Zeven eeuwen Hoorn, zijn bewoners en hun rijke verleden”. Toch is deze uitgave voldoende de moeite van een (wat late) bespreking waard.

Uitgeverij Waanders te Zwolle heeft inmiddels bij liefhebbers van de Oudheidkunde van de Nederlandse Steden al een zekere faam verworven. Na onder andere uitgaven over o.a. Deventer en Nijmegen is het de beurt aan Hoorn om in een goed leesbare en aantrekkelijk vormgegeven uitgave historisch te worden beschreven. De schrijvers en samenstellers zijn geen onbekenden voor hen, die in historisch Hoorn geïnteresseerd zijn. Voor ieder van de twaalf delen en onderwerpen is een deskundige aangetrokken, die in woord en beeld de geschiedenis van onze stad heeft vastgelegd. Daarbij is niet uitgegaan van de opzet van het traditionele geschiedenisboek, waarin van jaartal naar jaartal door de eeuwen heen wordt gelopen. De ondertitel en de titels van de afzonderlijke delen geven dit al aan. „Zeven eeuwen Hoorn, zijn bewoners en hun rijke verleden”, dat is het waar het om gaat en dan onderverdeeld in onderwerpen als handel, nijverheid, vertier, armen en zieken, de scheepvaart etc. etc. Een moderne en aangename aanpak, die de afleveringen tot zeer leesbare stof maken. Het geheel is gelardeerd met

een schat aan illustraties, velen uit het bezit van o.a. het Westfries Museum en de Archiefdienst Westfries Gemeenten en aangevuld uit de collecties van andere musea en uit privébezit. De uitgeverij heeft van het geheel bovendien een uitstekend staaltje van modern, duidelijk drukwerk gemaakt van hoge kwaliteit. Het totaal uit te geven bedrag bij een gebonden boek in deze vorm zou voor vele belangstellenden een belemmering kunnen zijn voor aanschaf. De gekozen uitgaaf-methode vermindert dit probleem aanzienlijk. De maandelijkse kosten per aflevering zijn betrekkelijk laag en daardoor betaalbaar voor bijna iedereen. Natuurlijk is het niet zo dat in een uitgave van 12 afleveringen met totaal 196 pagina's een complete geschiedenis van Hoorn in alle details gegeven kan worden. De uitgave heeft deze bedoeling ook duidelijk niet. De benadering is populair-wetenschappelijk en kan bijna als een roman worden gelezen. Waar nodig worden uiteraard jaartallen gegeven, maar het is zeker geen saaie opsomming van gegevens geworden. Het geheel is steeds geplaatst in de (voor velen herkenbare) context van de Vaderlandse Geschiedenis zoals we ons die van vroeger op school nog kunnen herinneren. Wellicht één kleine opmerking: als straks het hele boek klaar is (u kunt er ook een opbergband voor kopen), dan is een index van namen en feiten geen overbodige luxe, als men nog eens iets wil opzoeken. Voor ieder die als leek geïnteresseerd is in de Hoornse geschiedenis is „Ach lieve tijd” een aantrekkelijke uitgave.

4

Zeven eeuwen Hoorn, zijn bewoners en hun scheepvaart

ACH LIEVE TIJD

Uitgeverij Waanders in samenwerking met het Westfries Museum

Johan Messchaert

De levens van de meeste historische figuren, waarnaar in Hoorn een straat is vernoemd, zijn in de loop der jaren reeds in diverse boeken beschreven. De artikelenreeks wordt hierdoor een herhaling van reeds bekende feiten en weinig origineel. Echter niet iedereen bezit de desbetreffende boeken en onder onze lezers zal niet iedereen op de hoogte zijn van de feiten. Daarom neem ik de vrijheid de reeks voorlopig voort te zetten en gaat mijn aandacht naar de Johan Messchaertstraat.

Monument

Bij de rondwandelingen beginnende op het Stationsplein loop ik als gids altijd met de groep door het Noorderplantsoen en sta ik stil bij het (mooie?) borstbeeld van Johan Messchaert. Het blijkt dan, dat de meeste wandelaars niet weten wie Messchaert was. Sterker, velen is het beeldje nooit opgevallen. Dit sterkt mij in het gevoel een en ander over deze man te vertellen. Misschien komt het ook omdat ikzelf een muzikliefhebber ben. Want Messchaert was een groot musicus.

Het borstbeeldje werd op 24 mei 1930 door de toenmalige burgemeester G. J. Bisschop onthuld. De maker was de Belgische beeldhouwer Jozef Cantré. Cantré streefde in zijn beeldhouwwerk naar een vereenvoudiging met weglaten van visuele details. Hij maakte synthetische beelden. Synthese is verbinding van afzonderlijke elementen tot een nieuw geheel. In de dertiger jaren werden meer van dergelijke beelden vervaardigd. Een voorbeeld is te vinden in Amsterdam op het Leidsebosje nl. het beeldje van Herman Heijermans.

Borstbeeld van Johan Messchaert staande in het Noorderplantsoen

Levensloop

Johannes Marinus Messchaert werd ruim 65 jaar. Hij werd geboren op 22 april 1857 in Hoorn en overleed op 9 september 1922 in Zwitserland te Zürich aan een embolie tengevolge van een blindedarmoperatie. Hieruit blijkt dat de medische wetenschap sindsdien grote stappen vooruit heeft gemaakt. Een dergelijke doodsoorzaak na een blindedarmoperatie komt thans zelden voor.

Zijn geboortehuis staat op het Breed 26. Zijn vader had daar een winkel in gereedschappen. In „Hoorn, huizen, straten, mensen” wordt vermeld dat op dit pand in 1912 gevestigd was: P. J. Messchaert, ijzerhandel. In 1920 ging het pand in andere handen over.

Johan Messchaert was een wereldvermaard oratoriumzanger. Oratoria zijn dichtelijk verhaalde dramatische composities voor soli, koor en orkest. Meestal van bijbelse inhoud. Hij had een fenomenale baritonstem. Hij vertolkte o.a. in de toenmalige Mattheus-Passion uitvoeringen de Christuspartij.

Messchaerts vader was voorzitter van het Hoornse koor „Sappho”. In dit koor kreeg Johan zijn eerste muzikale onderricht.

In zijn jonge jaren waren er geen aanwijzingen, dat hij zo'n groot muzikaal hoogtepunt zou bereiken. Op de Hoornse HBS was hij een matige leerling. Na zijn HBS-tijd ging hij naar Arnhem om aldaar een opleiding tot bloemist en boomkweker te volgen. Hij woonde daar in bij een zekere heer Meyroos, een muziekleraar. Deze adviseerde hem vioolles te nemen. De vioollessen werden geen succes.

Messchaert was gek op het tweejarig zootje van Meyroos. Hij zong liedjes voor het kind en deed dit op zo'n voortreffelijke wijze, dat het vader Meyroos opviel dat hij een prachtige zangstem had. Meyroos raadde Johan aan zanglessen te nemen. En dat was goed gezien. Messchaert was toen 20 jaar oud. Hij studeerde in Duitsland te Frankfurt en München en voltooide in 1881 zijn studie.

Hij kreeg een aanbieding zijn talenten beschikbaar te stellen bij het Münchener Hoftheater. Tegelijkertijd ontving hij een verzoek van de Nederlandse toonkunstenaar Daniël de Lange om terug te komen naar Nederland om De Lange behulpzaam te zijn bij een gesticht a-cappelakoor. Messchaert zag hier meer in en stichtte met de eerder genoemde Daniël de Lange (1841-1918 componist, violoncellist, organist en dirigent) en de beroemdheden Frans Coelen (1826-1904 violist, componist) en Julius Röntgen (1855-1932 componist, pianist, dirigent) een conservatorium te Amsterdam. Het huidige Sweelinck-conservatorium. Messchaert vestigde zich daarom in Amsterdam.

Johan Messchaert, de grootste onzer zangers, kunstenaar bij Gods genade

Hij werd overal, in binnen- en buitenland uitgenodigd om liederconcerten te geven. Messchaert liet zich begeleiden door Julius Röntgen. Deze werd een van zijn grootste vrienden.

Röntgen was een begaafd componist en musicus en rekende ook Grieg tot zijn vriendenkring. Hiermede komt wel tot uitdrukking hoe groot zanger Messchaert geweest moet zijn. Een grootheid als Röntgen begeleidde niet de eerste de beste.

In 1885 verloofde Messchaert zich met Johanna Alma waarmee hij in hetzelfde jaar trouwde. In 1886 kregen zij een tweeling (twee dochtertjes). Nu een eeuw geleden. Financieel ging het hem niet slecht. Er zijn aantekeningen bewaard gebleven, waaruit blijkt dat hij in 1903 voor een concert van Hugo Wolffliederen 1.000 mark kreeg.

Van zijn verkregen geld liet hij in Hilversum een mooi landhuis bouwen.

In 1917 vestigde hij zich te Zürich in Zwitserland en werd daar docent aan het conservatorium. In 1922 overleed hij aldaar.

Tijdens zijn concertreizen kwam hij ook naar zijn geboortestad Hoorn. Dat deed hem kennelijk toch wel iets. Voor een liederenavond in Hoorn berekende hij een vriendenprijs van f 100,—. Normaal werd voor zo'n avond tussen de f 600,— en f 1.000,— betaald. Vergelijk dat eens met de huidige normen.

Sic transit gloria (Zo vergaat de heerlijkheid)

Messchaert blijft een mythe. Radio en televisie bestond in zijn tijd niet. Zover ik weet zijn er geen grammofonplaten waarop zijn stem is bewaard.

Wij zullen zijn roem niet kunnen testen met onze huidige begrippen. Het was een voordeel van die tijd. Nu horen wij het beste van het beste en zijn veel kritischer. Het is een vraag of Messchaert in deze tijd ook zo beroemd geweest zou zijn.

Vele van zijn brieven, diploma's, aantekeningen, kranteknipsels zijn bewaard gebleven. Ze werden vermaakt aan het Westfries Museum. Thans bevinden ze zich in het archief van de Westfries Gemeenten.

In 1968 werden ze door mej. Canneman, dochter van burgemeester Canneman, zorgvuldig gecatalogiseerd.

Messchaert gaf uiteraard ook zanglessen. Tot zijn leerlingen behoorde Catarina van Rennes, de bekende componiste van kinderliederen zoals Madonnakindje, Angelus, Zonnelied. Ook Jac. Urlus, die later eveneens een zanger van wereldformaat werd behoorde tot zijn leerlingen.

Aanleg straat

In 1909 waren er plannen gemaakt voor het bouwen van een nieuwe HBS (Hogere Burger School) welke plannen in 1911 werden verwezenlijkt. De HBS was voordien gevestigd in het VOC-gebouw in de Muntstraat.

Om de nieuwe HBS te bereiken werd vanuit de stad een toegangsweg aangelegd. De weg lag tussen de HBS en de in 1915 aangelegde Veliusbrug.

De toegangsweg bleef naamloos.

In 1922 kwam er een verzoek van de Hoornsche Coöperatieve Bouwvereniging de straat in verband met de naam Veliusbrug Veliusstraat te noemen.

Bij de behandeling in de gemeenteraadsvergadering van 31 januari 1922 stelt gemeenteraadslid Wilson voor de straat de naam te geven van Johan Messchaertstraat. Hij stelde het om de volgende reden voor. Hij zei: „Johan Messchaert is één van Hoorn's grootste zonen van aloude familie, waarom ik hem gaarne zou willen herdenken. De gelegenheid doet zich zelden voor, omdat er weinig nieuwe straten komen”.

Echter Messchaert was nog in leven. Het is echter wel een gewoonte, dat straten genoemd worden naar mensen die niet meer in leven zijn.

Hierop merkte Wilson op, dat er in Amsterdam naar de toen nog levende Willem Mengelberg een straat was genoemd.

Met 11 tegen 3 stemmen werd het voorstel van Wilson ondersteund.

Nu maakt men minder problemen. Men vernoemt nu straten naar boten, rijtuigen en appelsoorten.

Op 3 februari 1922 stuurt het gemeentebestuur een verzoek aan Messchaert om toestemming.

Op 7 februari noemt Messchaert het een eervolle onderscheiding en geeft zijn toestemming. Hij schrijft hierbij, dat hij als Hoornse jongen tot zijn levenseinde Hoorn sympathie zal toedragen. Dat dit levenseinde een half jaar later zal zijn doet tragisch aan.

Tussen de Johan Messchaertstraat en de Veenenlaan wordt wat later een verbindingsweg aangelegd. Er werd op 18 juli 1922 voorgesteld deze de naam te geven van Adriaan Brouwerstraat.

Gemeenteraadslid Batema vindt het niet wenselijk dergelijke kleine stukken weg een afzonderlijke naam te geven en stelt voor ook deze weg Johan Messchaertstraat te noemen. B&W nemen het voorstel over.

Bronnen:

Winkler Prins Encyclopedie

Tine Leiker: Straatslijpen

Th. Willemse: Componistenlexicon

Archief Westfries Gemeenten

W. A. Braasem

H. J. Ruyter de Wildt

} *Toen Hoorn nog Oud-Hoorn was...*

HOORN 3 Februari 1922.

INGE-
* 9 18 52 *
No. 63/4

Zurich 7/II 1922.

178

Hoogedelachtbare Heeren!

No.63/ 4

WelEdelGestrenge Heer,

In de op 31 Januari j.l.gehouden vergadering van den Raad dezor gemeente werd door ons o.m.voorge-
steld eene officieele benaming te geven aan de straat,welke
van af den Draafsingel toegang geeft tot de Rijkshoogere-
burgerschool en de Rijkstuinbouwwinterschool.Bij de behan-
deling van dit punt werd door den heer Joh.Wilson voorge-
steld,en dienovereenkomstig door den Raad besloten,aan de-
ze straat Uw naam te verbinden,als uiting van 's Raads ge-
voelens van waardeering en hoogachting tegenover Uw persoon
en Uw geslacht,waarvan de geschiedenis zoo nauw met die van
deze stad is samengeweven.

Aangezien bedoelde straat alsoo voortaan zal worden aan-
geduid met den naam "Johan Messchaertstraat",hebben wij het
genoegen U daarvan mededeeling te doen,in de hoop dat daar-
tegen Uwerzijds geen bezwaar wordt gemaakt.

Hoogachtend,
Burgemeester en Wethouders van H O O R N,

[Handwritten signature]
De Secretaris,
[Handwritten signature]

Aan

den WelEdelGestr.Heer J.Messchaert,

Seefeldstraat 152,
III Stock,

Z U R I C H.

Mit innige vreugde en oprechte
tankbaarheid ontriny ik Uoosenen
de mededeeling der eervolle
onderscheiding, die mij door Burgemeester
en Wethouders en het gemeentebestuur
Mijner steeds geliefde Vaderstad, verleend
werd. —

Wanneer ik door de levensomstandigheden
niet in staat was, Hoorn als burger
vrouw te blijven, zoo kon ik toch met
nadruk de verzekering geven, dat geen
Hoornsche jongen zijn geboortestad
zoo veel warme sympathie toegedragen
heeft, en tot zijn levens einde tweedragen
zal, dan Uu Dier dankbaar onder,
getekende

[Handwritten signature: J.M. Messchaert]

VERGADERING V. B.A.N.D.
VAN 22 Feb 19 22 Nr 2

Aan het begin van dit artikel past een verontschuldiging voor mijn stilzwijgen — althans in deze reeks — in de laatste twee nummers. Na een voorspoedig begin lukte het niet voldoende tijd en ruimte te vinden voor een goede voortzetting. Ik hoop echter van nu af aan weer regelmatig foto's en bijbehorende informatie te kunnen plaatsen. Om de vele inzenders van foto-materiaal en de brieven schrijvers niet te lang te laten wachten wordt het dit maal een wat langer artikel dan normaal.

Spelregels

U kent, hoop ik, nog de spelregels. U zendt ons portretten toe van groepen of individuele personen waarvan u graag de namen wilt weten. Ik plaats de foto's in het blad met het verzoek aan de lezers ons de namen van de onbekenden op te geven. De antwoorden op uw vragen plaatsen wij zo snel mogelijk in een volgend nummer. We stellen een paar voorwaarden. De opnamen moeten betrekking hebben op een Hoornse situatie. De kans op herkenning wordt in andere gevallen te klein. Foto's van de laatste 25 jaar nemen we ook liever niet op, omdat de onbekenden uit het jongste verleden ook nog wel op een andere manier achterhaald kunnen worden dan via een zoekactie van dit blad. Onze belangstelling gaat vooral uit naar mensen in hun gewone, dagelijkse omgeving. Wat niet wil zeggen, dat we een statie-foto van een onbekend echtpaar naast kamerpalm zonder meer zullen weigeren. Dat soort portretten verschaft ons vaak juist zeer veel informatie over het milieu waarin deze mensen leefden. We vragen de inzenders om van historisch gezien belangrijke personen en groepen een nieuwe opname te mogen maken ten behoeve van de foto-verzameling van de archiefdienst. De foto's ontvangt u uiteraard terug.

Onderwijs

Een brief met een grote hoeveelheid interessante gegevens ontving ik van de heer Van der Oord uit Heemskerk, 87 jaar en oud-inwoner van onze stad. Zoon van een voormalige gemeente-vroedvrouw en eens onderwijzer. Hij begon met een oude foto van de panden Grote Oost 98 t/m 102 (blz. 11 van het nummer van april 1985) van commentaar te voorzien. Op 98/100 was in de jaren rond 1900 de kapperszaak van G. Langendijk gevestigd. Op de foto staat kapper Langendijk in de deuropening van zijn salon, daarnaast de hierboven genoemde vroedvrouw, mevrouw G. v. d. Oord-Smit en daarvoor de brieven schrijver op dat moment vier jaar. Waarmee de foto meteen op 1904 gedateerd is. De heer Van der Oord kwam via de ULO-school in de Ramen, waar hij ook bij Tjerk de Beer in de klas zat (vergelijk de foto op blz. 58 in het juni nummer van 1986), via het zevende leerjaar in de Kruisstraatschool en de voorbereidende klassen voor de normaalschool op de Rijksnormaalschool zelf. En tenslotte, hoe kon het ook anders bij het onderwijs.

Hij spoorde voor mij ook nog iemand op, die we wellicht als de nestor uit de Hoornse onderwijs wereld kunnen beschouwen, de 92-jarige heer Dirk Dangermond, te zien op de foto's van leerlingen van de Rijksnormaalschool in het juni nummer van 1986. De heer Dangermond zorgde

voor de nodige aanvullingen op de namenlijsten bij deze beide groepsportretten van toekomstige onderwijzers. Aan de lijst van blz. 56 kunnen worden toegevoegd: 2. J. H. G. F. Stielier (i.p.v. Stieltjes), 3. Buub van Albada, 4. Tijs Appelboom (?), 6. Piet Langenberg, 10. Simon Brugman, 11. Johan Hofman, 13. Henri Smit, 14. Gees Gijzelaar, 15. Nico Veeken, 16. Jan Gorter, 18. Johan Stieltjes, 19. Dirk Dangermond, 23. Marie van der Es, 26. Ariën Smit, 38. Nel van der Veen (en niet Wim Wagemaker), 39. Henk Offringa, 40. Roelof Bruin (?), 43. Jet (en niet Jo) Hetterscheij, 48. Wim Wagemaker, 50. Co Faber, 51. Dirk Bakker.

Op de bovenste foto van blz. 57 (ik laat de beide leraren links en rechts buiten beschouwing, die kent u al) op de achterste rij van links naar rechts Dirk Dangermond, Johan Stieltjes, Jan Gorter, Henk Offringa, Buub van Albada. De dames op de middelste rij zijn van links af gerekend Trijntje Goed en Hiek Hellinga, beide uit het weeshuis van Medemblik. De rest van deze rij werd reeds met name genoemd. De linkse van de beide in aanvallige houding op de voorgrond liggende „juffrouwen” is Jet Hetterscheij.

De heer Van der Oord was van 1920 tot 1922 onderwijzer aan de Muntstraatschool. Een van zijn klassen uit die jaren reünieert nog regelmatig onder leiding van hun meester in een Hoorns etablissement.

Nog meer onderwijs

Van mevrouw Koolhaas-Gijzelaar uit Den Burg op Texel wil ik nog een schoolfoto plaatsen. Het is de eerste klas van de ULO-school in de Messchaertstraat in 1924 of 1925 (foto 1). Op de achterste rij van links naar rechts: 1. Aat Gijzelaar, 2. Wim Veer, 3. Thea (de) Geus, 4. de heer Grabosky, 5. Trijntje Mus uit Wijdenes, 6. juffrouw D. Overmeijer, 7. de heer Reuter, 8. Alie Kooiman uit Midwoud (?), 9. Trien de Boer uit Nieuwe Niedorp Verlaat met achter haar 10. onbekende.

Op de middelste rij links naast de tafel: 11. Terpstra, 12. Trien Smit en 13. juffrouw Van Wouw, rechts naast de tafel: 14. de heer P. Boersma, 15. Trien Koeman uit Wijdenes en 16. Jan Tobias Hartog.

Op de voorste rij: 17. een onbekende, 18. Jo Gerritsen, 19. Trijntje Verbeek, 20. Wil Sipkes en 21. Anton Erkens. Graag nog de enkele namen die aan deze lijst ontbreken.

Uit het Lutherse leven

Van de onvermoeibare mevrouw Rap-Perwitz plaats ik nog een opname van een bazaar in de lutherse kerk (foto 2). Dit evenement werd georganiseerd van 23 tot 26 mei 1916 zonder dat wij weten waarvoor. De leiding hadden de heer en mevrouw Bruchem (?). Geen der aanwezigen die temidden van de uitgestalde haakwerken, lampionnen, Japanse parasols en levensmiddelen poseren, is bekend. Wellicht herkent een van onze lezers enkele van de Hoornse prominenten van 70 jaar geleden.

Stalhouderij

Van mevrouw Jansen-Galesloot ontving ik een aardige reactie op het artikel over de laatste Hoornse stalhouderij in het eerste nummer van 1986. Zij is de oudste dochter

1. Eerste klas ULO-school Messchaertstraat 1924 of 1925

2. Bazar lutherse kerk 1916

Bazar lutherse kerk.
23 Mei 1916

van de Johan Galeslout die een café annex stalhouderij dreef onder de naam van „Het Vosje” aan de Rode Steen. Zij stuurde ons een foto van een uitstapje naar Egmond aan Zee van de (jonge) dames van het confectie-atelier van Bouchier per Jan Plezier van Galeslout in 1926 (foto 3 en fig. 1). Van het gezelschap zijn maar een paar namen bekend: 4. Truus Drost, 5. Marie Leegwater, 9. Jan

Galeslout (de koetsier) oudste zoon van Johan Galeslout uit „Het Vosje”, 10. een verder onbekende Joop, 11. met koetsierspet An Borst de dienstbode, 12. Dina van Diepen, 13. Marie van 't Hoff, dochter van de herenkapper, Dubbele Buurt 16. Het moet toch wel mogelijk zijn deze lijst met de namen van echt Hoornse figuren aan te vullen.

Fig. 1 Confectie atelier Bouchier in Egmond aan Zee

3. Confectie-atelier Bouchier in Egmond aan Zee. 1926

4. Onderwijzend personeel openbare school Messchaertstraat. 1927

De laatste maal onderwijs

Tenslotte plaats ik nog een foto uit de rijke voorraad die mevrouw Rijswijk-Holle mij verschaftte. Het is een opname van het personeel van de openbare school op de hoek van de Messchaertstraat en de Draafsingel (foto 4). Deze school was een tijdlang verbonden met de mulo-school daarnaast. Hoofd van die MULO was Pierre Jansen, vader van iemand die onder dezelfde naam bekendheid geniet in de Nederlandse museumwereld, onder meer als directeur van het Arnhems Gemeentemuseum. Op deze opname van ca. 1927 zien we op de eerste rij van links naar rechts: Nel Kaat, Jan van Berkel het hoofd van de school, Fri Melchior. Daarachter ook van links naar rechts: Dirk Haarder, een zekere v. d. Berge en een

onbekende onderwijzeres. Op de trap van beneden naar boven: Piet Rijswijk, echtgenoot van mevrouw Rijswijk, Bets van Berkel, de zuster van het „hoofd”, en Jo Hampe, zuster van een later bekend patholoog-anatoom uit deze streken. Het lijkt me niet zo'n probleem de enige nog niet bekende dame uit de anonimiteit te halen. Hierbij wil ik het ditmaal laten. Ik wil niet eindigen voordat ik mijn dank heb uitgesproken tegenover al degenen die mij op zo'n gulle manier foto's en informatie toezonden. Door het in het begin van dit artikel genoemde tijdsgebrek was het mij nog niet mogelijk aan alle inzenders het fotomateriaal terug te zenden. Dit zal op korte termijn gebeuren. Graag ontvang ik uw reacties en/of nieuwe probleemfoto's. U kent waarschijnlijk nog het adres: Italiaanse Zeedijk 26.

Verslag van de ledenvergadering op 22 november 1986 om 10.00 uur in de Oosterkerk

Aanwezig de bestuursleden Baltus (voorzitter), Boezaard, De Graaf, Saaltink, Van Weel, Van der Waal, en de dames Rensema en Millenaar (notuliste).

Circa 100 leden, bericht van afwezigheid werd ontvangen van de dames Lust, Beems, Pijl en de heren Lamers, Lips, Wijdenes, Olijve en Botzen.

1. Opening.

De voorzitter verwelkomt een ieder in deze sfeervolle ruimte, nog niet zo lang geleden een troosteloos vervallen kerk en nu een sieraad voor de gemeente.

Speciaal welkom wordt geheten dhr. Alma, lid van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland, en de familie Kaag. Na afloop van deze vergadering kan een bezoek aan de Noorderkerk gebracht worden.

2. Verslag van de vergadering van 19 april 1986 wordt goedgekeurd.

3. Mededelingen van het bestuur.

Allereerst wordt de restauratie van een tweetal kerken gememoreerd:

De Noorderkerk en het Foreestenhuis zijn in luister hersteld. De Cyriacuserk is toe aan een opknabbeurt, waartoe gelden ingezameld worden. Ook de Maria-kapel behoeft restauratie. De Boterhal toont tekenen van verval; een klauwstuk is reeds verdwenen. Hopelijk komt de Gemeente met een goed plan. De toeristische trekpleister Het Houten Hoofd vertoont „aftakeling”. Gelukkig staat hiertegenover dat de stijlkamers in het Jozefhuis binnenkort in oude glorie bezichtigd kunnen worden. Het prachtige Hoornse havengezicht wordt bedreigd. De Horeca-vuist rammelt aan de poort van de Oude Doelenkade en Veermanskade. De haven mag niet in een kermis-terrein veranderen. De gevangenis moet uitgebreid worden. Wij hopen dat het Rijk rekening zal houden met de historische locatie en er geen Bijlmerbajes zal neerzetten.

En dan het plan meer auto's te lokken naar hartje van Hoorn. Uit ondernemerskringen waait „het” plan aan, een strandboulevard, alsof we aan de Côte d'Azur wonen. Het gaat hier om de gedachte aan een parkeerterrein voor 500 auto's, op een kilometer lang gedempt stuk IJselmeer, aan de Westerdijk. Om e.e.a. prettiger te laten overkomen spreekt men van culturele en sportieve doeleinden, hetgeen niet verhuult dat het om een doodgewoon parkeerterrein gaat. De Markerwaard gaat niet door, maar zou de eerste aanzet tot drooglegging in Hoorn plaatsvinden?

De unieke schoonheid van Hoorn moet gerespecteerd blijven en dat onze stad uniek is moge blijke uit het feit dat men in Nagasaki Hoorn nabouwd voor een openluchtmuseum. Een investering van 7 miljoen gulden om 500 auto's een parkeerplekje te bieden zou een onvergeeflijke aanranding van Hoorn's havengezicht tot gevolg hebben. Oud-Hoorn ziet meer in kleinschalige oplossingen voor de parkeerbehoefte en dan buiten de grenzen van het oude stadscentrum.

De mededelingen worden beëindigd met het bericht dat de

gemeentelijke monumentenlijst in een vergevorderd stadium is.

4. Giften

Zoals bekend heeft de gemeente Hoorn onlangs een sloopvergunning afgegeven voor een aantal panden aan het Grote Noord, zulks ten behoeve van een nieuwe vestiging van het C & A-concern. Oud-Hoorn heeft zich tot Haarlem toe verweerd tegen dit onzalige plan. Maar economische belangen prevaleren boven monumentale zaken. Een geluk bij een ongeluk mag het heten dat geprofiteerd kan worden van het archeologisch gebied. Het betreft hier een bijzonder terrein waar nog maar weinig over bekend is. Ondanks de droevige kaalslag is men in het bestuur tot de conclusie gekomen dat, nu sloop onvermijdelijk is, het bodemonderzoek gesubsidieerd moet worden, indachtig onze doelstelling: het bevorderen van kennisvermeerdering van Hoorn's verleden. Het bestuur verzoekt u akkoord te gaan met een gift van f 2.000,—. D.m.v. hand opsteken gaan de leden akkoord.

5. Onderscheidingen

De eerste onderscheiding gaat naar Mw. Kaag-Machielse, eigenaresse van Breed 38. Oud-Hoorn is zeer content met de restauratie van deze markante neo renaissance-gevel met de prachtige gevelsteen met de jaagschuit. Ook bevat de winkel een bijzonder authentiek en gaaf interieur dat door de fam. Kaag met veel liefde in stand wordt gehouden. Mw Kaag ontvangt een gevelschild uit handen van de voorzitter. Met de tweede onderscheiding, aan het Bureau Monumentenzorg Noord-Holland, wordt onze dank onderstreept voor de goede contacten die we hebben gehad en de vele resultaten die dit heeft opgeleverd, als we kijken naar de vele restauraties in de afgelopen tijd. Dhr. Alma ontvangt een ets van de Hoornse kunstenaar Peter de Rijcke. Zowel Mw. Kaag als dhr. Alma spraken een dankwoord uit, waarbij dhr. Alma ook diegenen bedankt die er door hun inzet aan hebben bijgedragen dat er nog wel eens een extra procentje subsidie viel.

6. Rondvraag en sluiting

Dhr. Brouwer vraagt zich af waarom Oud-Hoorn niet meer op de huizenmarkt actief is, met leningen zou men wat leuke pandjes aan kunnen kopen. Dhr. Van der Waal meent dat dit meer op de weg van Stadsherstel ligt. Bovendien behoeven onze eigen panden restauraties, voorsubsidies enz. Vervolgens vraagt dhr. Brouwer waarom er slechts f 800,— geschonken is aan het Foreestenhuis, en geen f 8.000,—. Dhr. Boezaard is dit met hem eens, maar dhr. Baltus zegt dat er aan een adoptieverzoek is voldaan. Dhr. De Graaf meldt dat de rondwandelingen een eclatant succes waren, 2.200 wandelaars deden mee. Hij bedankt de gidsen en alle andere medewerkers. Toch blijft men verlegen zitten om toezichthouders van monumentale panden, vrijwilligers worden gevraagd. Uit de zaal spreekt iemand zich lovend uit over het blad „Ach lieve tijd”. Niets meer aan de orde zijnde sluit de voorzitter de vergadering.

De restauratie van de Noorderkerk 1936-1938 en die van 1985-1986: overeenkomsten en verschillen

In de maand juli van het jaar 1929 werd een commissie in het leven geroepen, die belast werd met de restauratie van de Noorderkerk.

Het merendeel van deze commissie was vooral van plan om de kerk voor de burgerij van Hoorn en voor de bezoekende vreemdeling te behouden als een fraai voorbeeld van Middeleeuwse bouwkunst.

De Kerkvoogdij van de Nederlands Hervormde Gemeente zag geen enkele kans de restauratie van het gebouw (ook met financiële steun van Rijk, Provincie en Gemeente) tot uitvoering te brengen.

Zeker daar de Hervormde Gemeente nog in het trotse bezit was van twee andere kerken.

De kerkvoogdij stond zeker niet te trappelen om de Noorderkerk te restaureren, want de opknapbeurt zou

een aanzienlijke aanslag kunnen plegen op haar financiële positie.

De ingestelde restauratiecommissie had dan ook ten doel belangstelling te wekken voor de Noorderkerk en de nodige gelden te verwerven buiten het kerkelijk gebeuren om.

Op het punt van de belangstelling was dat zeker geen moeilijke taak, maar op het gebied van de financiën zeker. De in de dertiger jaren heersende crisis was daar schuld aan.

Toch kwamen van heinde en verre bijdragen binnen ten bate van de restauratie. Zo stelde bijv. Hare Majesteit de Koningin Moeder (Emma) in de jaren 1930, 1931 en 1932 een bedrag van f 100,— beschikbaar voor dit goede doel. (zie brief).

SECRETARIE

VAN

H. M. DE KONINGIN-MOEDER

N° 566.

*Ik heb de eer het Bestuur van de Kerkvoogdij
der Ned. Hervormde Gemeente te Hoorn
te berichten, dat het Hare Majesteit de Koningin-
Moeder behaagd heeft een bedrag van f 100,—
beschikbaar te stellen voor het Restauratiefonds ten
bate van de Noorderkerk te Hoorn, terwijl op
1 juli 1931 en 1 juli 1932 eveneens op eenzelfde
bijdrage kan worden gerekend als gevolg van Hare Majesteits
belangstelling in het streven van de Commissie —
Dit bedrag wordt hierbij toegevoegd*

Bygaande quitantie wordt, na door U getekend te zijn,

beloofd terug verzocht

*Jan de Kerkvoogdij
Binnen
te Hoorn*

*De Particulier Secretaris
van Hare Majesteit de Koningin Moeder*

*Dr.
C. J. W. van der Meulen*

Restauratie van de Noorderkerk 1936-1938

In het jaar 1935 was de toestand van de Noorderkerk dermate slecht geworden, dat het Bureau van Monumentenzorg wel moest besluiten de kerk te restaureren. Anders was de Noorderkerk een heel triest lot beschoren geweest. Vooral het dak begon te verzakken met als gevolg lekkages die het gebouw begonnen te teisteren. Van het een kwam het ander. De nok van de kerk begon steeds meer te verzakken en als klap op de vuurpijl deed ook de Hoornse jeugd nog een duit in het zakje in het aftakelingsproces.

Nadat de heren Kalf en Onnes namens het Rijksbureau voor Monumentenzorg een onderzoek hadden ingesteld naar de bouwkundige toestand van de kerk, werd architect Kramer gevraagd de restauratieplannen voor de Noorderkerk concreet te maken. Waar in eerste instantie een bedrag van ongeveer f 100.000,— werd begroot, daar maakte de crisis dat de opknapbeurt voor ongeveer f 65.000,— kon worden uitgevoerd.

Het werk dat in de maand juli van het jaar 1936 werd aanbesteed, werd uitgevoerd door de firma Woudenberg uit Utrecht. Zoals reeds eerder gemeld was de heer H. Cramer de architect van de restauratie en de heren Geelkerken (dagelijks uitvoerder) en van Yperen (opzichter) waren tevens nauw bij de werkzaamheden betrokken.

Met gepaste trots kon de restauratiecommissie op 23 mei 1938 de kerk weer in handen geven van de Kerkvoogdij der Nederlands Hervormde Gemeente. Gedurende ongeveer tien jaar had deze commissie onder leiding van haar inspirator J. C. Kerkmeijer belangrijk werk gedaan. De overige leden van deze commissie waren de heren G. Scholten, ds. Boers, dr. L. T. C. Scheij, J. Vermande, S. H. Boot, A. J. Reek, D. Kaat en C. Winkel. Voorzitter van de commissie was de heer J. C. Kerkmeijer, terwijl de heren Vermande en Scheij als secretaris en penningmeester optraden.

Gedurende de restauratie van de jaren 1936-1938 werd vooral gewerkt aan het dak van de Noorderkerk. Er werden de nodige steigers gebouwd en ook moest het nodige stutwerk worden verricht.

Naast het werk aan het dak en gewelf werd toch wel op bescheiden wijze een aantal andere onderdelen van de kerk opgeknapt.

In 1936-1938 werd het grootste probleem (verzakking- en dreigende instorting van het dak) verholpen en de kerk voor het oog weer geschikt gemaakt voor gebruik. In de slechte tijd van de jaren dertig mag de opknapbeurt van de Noorderkerk zeker een unieke zaak genoemd worden. De gebeurtenis was dan ook voor Hoorn een hele belangrijke zaak, want veel restauratiewerk van betekenis

werd in Hoorn toch niet verwacht. De Noorderkerk werd echt behouden en dat op zich was een hele prestatie.

Gedurende lange tijd werd de Noorderkerk na haar restauratie gebruikt als zomerkerk. In de wintermaanden maakte de Hervormde Gemeente gebruik van de Grote Kerk en in de zomermaanden van de Noorderkerk. Dat was toch wel een plicht na de restauratiebeurt van 1936-1938.

Na 1968 veranderde de situatie. Toen verliet de Hervormde Gemeente de Grote Kerk en verhuisde naar de Noorderkerk, nadat deze ook geschikt was gemaakt voor gebruik in de wintermaanden.

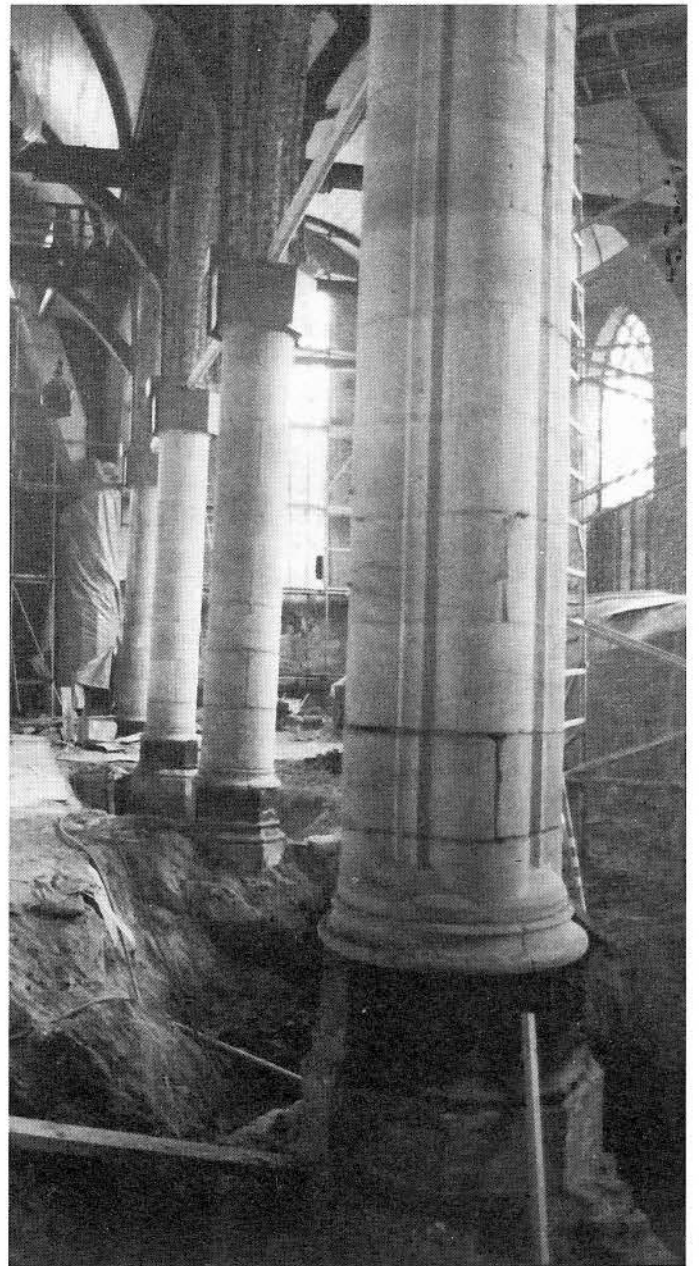
In het jaar 1978 werd door de Ned. Hervormde Gemeente een commissie in het leven geroepen, die de mogelijkheid moest gaan onderzoeken m.b.t. restauratie van de kerk. Vooral de kerkmuren gaven een slechte aanblik. Aan de binnenkant tekenden zich in het pleisterwerk grote vlekken in de vorm van landkaarten af. Tevens vroeg het totale gebouw weer eens om een goede opknopbeurt. Voor de Kerkvoogdij van de Nederlands Hervormde Gemeente zou restauratie van het kerkgebouw geen haalbare kaart zijn. Dat stond de financiële positie van de Kerkvoogdij niet toe.

De in het leven geroepen restauratiecommissie (voorzitter: D. Breebaart) stelde zich ten doel belangstelling te kweken voor de Noorderkerk en de nodige gelden te verwerven ten bate van de restauratie van het gebouw. Was de restauratiecommissie van de restauratie 1936-1938 in staat om ca. f 6.000,— te verwerven; de restauratiecommissie van de laatste opknopbeurt had op 31 oktober 1984 ruim f 150.000,— bijeen gescharreld. Het beschikbaar zijn van dit grote bedrag aan geld, de medewerking van Provincie en Gemeente en het feit dat de Rijksdienst voor de Monumentenzorg ook in de slechte

tijd, die de jaren tachtig op het gebied van 's lands financiën zijn, zijn werkzaamheden dient uit te voeren, maakte dat op 16 mei het groene licht kon worden gegeven t.b.v. de restauratie van de Noorderkerk. De werkzaamheden werden in de laatste maand van 1984 gegund aan de firma Schakel en Schrale uit Amsterdam. Als architecten werden voor deze werkzaamheden aangetrokken de architecten A. M. Hangelbroek-Gouwetor, Y. Hangelbroek en J. Witte. In eerste instantie werd gewerkt met een begroting van ongeveer 2 miljoen gulden, terwijl de werkelijke kosten van de restauratie zullen uitkomen op ruim 3 miljoen gulden. Gedurende twee jaar werd door de firma Schakel en Schrale (uitvoerder IJ. Radder en opzichter J. Miltenburg) met haar onderaannemers gewerkt aan het herstel van het kerkgebouw.

Nu werd vooral de bouwkundige toestand aangepakt. Veel herstel werd gepleegd aan de (slechte) toestand van de fundering. Vier pilaren werden in hun totaliteit tijdelijk uit de kerk verwijderd en na het aanbrengen van een nieuwe fundering weer opgebouwd. Verder werd veel werk besteed aan het opknappen van de muren (binnen- en buitenkant). Bij het opknappen van deze muren bleek dat tijdens de restauratie van de jaren 1936-1938 vaak meer gewerkt was aan het wegwerken van de problemen t.a.v. de muren dan aan het oplossen daarvan (inboeten). Tevens werd de kerk voorzien van een geheel ander schilderwerk in het gewelf en op de balken. Waar in de jaren dertig sprake was van een restauratieopvatting, die er van uit ging dat er gewerkt moest worden met eenvoudige en eerlijke materialen, daar was in 1985-1986 een geheel andere visie aanwezig. Nu werd gepoogd door vervanging van het glas- in lood en terugbrengen van schilderwerk uit de Middeleeuwen de kerk weer wat oude sfeer en warmte terug te geven. Tenslotte werden aan de Noorderkerk een aantal

Restauratie van de fundering van de pilaren in de Noorderkerk uit 1986

werkzaamheden verricht, die het gebouw geschikt moeten maken voor gebruik in de toekomst. Verlichting, sanitair en verwarming werden aanmerkelijk verbeterd. De huisjes naast de kerk werden bij de Noorderkerk betrokken als vergader- en ontvangstruimte. Na het ontvangen van drie miljoen gulden aan bijdragen, schenkingen en subsidies rust op de kerkvoogdij van de Nederlands Hervormde gemeente duidelijk de plicht het gebouw nuttig te maken voor de gehele Hoornse gemeenschap.

Inmiddels is in het jaar 1987 de Noorderkerk nog het enige kerkgebouw dat voornoemde Kerkvoogdij onder haar beheer heeft. De Oosterkerk werd verkocht aan de Stichting Oosterkerk en de Grote Kerk onderging een zelfde behandeling. In dit geval is de Maatschap Corlé de eigenaar/exploitant van het gebouw.

Tenaanzien van de Noorderkerk heeft de Kerkvoogdij van de Nederlands Hervormde Gemeente haar hoop gevestigd op de uit de restauratiecommissie voortgekomen Stichting Noorderkerk Hoorn (1980).

Deze Stichting, met als leden D. Breebaart (een inspirerend voorzitter) ir. T. Zaal (penningmeester), W.

Vingerhoed (secretaris), drs. J. P. H. van der Knaap, drs. Tj. Feenstra, mev. J. M. van de Meer- van Lookeren Campagne, mev. L. de Ruyter de Wildt-Hoogendoorn, mev. W. Rijswijk-Best, C. Beunder en J. L. J. Lamers gaat na gezorgd te hebben voor de restauratie van de kerk, na de officiële opening op 10 april 1987 de exploitatie van het gebouw ter hand nemen.

De financiële toestand van de Kerkvoogdij der Ned. Hervormde gemeente is, mede door het dalen van het aantal lidmaten, nog steeds dermate précair dat zij zelfstandig niet kan zorgdragen voor instandhouding van het gebouw. Wat dat betreft is er nog weinig veranderd. Een ding veranderde wel in vergelijking met ca. 50 jaar geleden.

Als na 10 april, de bestuursleden D. Breebaart, J. P. H. van der Knaap en J. L. J. Lamers het bestuur van de Stichting Noorderkerk hebben verlaten en de dames M. Faber-Zwart en J. Laatjes zullen zijn toetreden, zal de exploitatie van de Noorderkerk in handen zijn van een college waarin dames volop vertegenwoordigd zullen zijn. Dat was in 1938 blijkbaar nog onmogelijk.

Willem Vingerhoed.

Hoorn in de verdrukking 1940-1945 (4)

C. Kerkmeijer-de Regt

14 Juni. Mevrouw De Visser mag in haar huis blijven; het ABC is nog niet afgesloten, maar als het zover is moet ze met een bootje over de Karperkuil. Ze gaat achterin, de afzetting gaat tot daartoe, over het water behoeft zij niet. De Otto's brug is tot 's avonds 6 uur dicht, daarna wordt hij weer open gedraaid. De Roode Kruisschepen uit de Doelenkade gaan toch blijkbaar weg, men zegt naar Zwolle. Ze lagen aan het Hoofd en met de Pinksterdagen in de Vluchthaven.

1e Pinksterdag, 13 Juni, kregen we bezoek van een Duitser, majoor Koehn, hoofd van de kunstbescherming in België, hij was een paar dagen in Holland en hier op doorreis naar Groningen. Een heel aardige man, sprak zeer goed Nederlands, was op Java en Sumatra in de tabak; hij was stellig geen partijman, hij was in het Museum geweest en was zeer belangstellend. Gepasseerde Vrijdag is er ontzettend gevlogen.

21 Juni. Sedert gisteren is de Nieuweweg afgesloten. Dezer dagen was ik al gaan kijken, omdat er keten gebouwd werden. Gisterochtend reden ze onafgebroken (Zondagochtend) met hout enz. daar heen en nu mag het verkeer er niet meer langs. De kistjes munitie staan er al. Halverwege is een brug geslagen naar de boomgaard van Oortman Gerlings, zonder iets te vragen. Gerlings ging informeren, ja, dat was om eventueel dekking te zoeken, ze kunnen op de weg nergens heen. Er staat b.v. een keet

dwars over de Schellinkhouterdijk en de Lageweg naar de Streek.

23 Juni. Vandaag hadden de soldaten oefening, net echt; schieten, autogerij, gedraaf hier over het grasveld voor het station, telefoondraden spannen. Het schijnt vannacht al begonnen te zijn, de ramen rinkelden. Onderwijl schoot een jager een Engels bombardementsvliegtuig neer onder Berkhout.

26 Juni. Vannacht is er erg gevlogen, een heel zwaar gebrom van ± 1 uur tot tegen 3 uur. Er is in de buurt heel wat gebeurd. Verscheidene neergeschoten, branden veroorzaakt. Een is in zee gestort ± 2 km uit de kust, voor de middeldam (tussen het grote en het kleine gat) een stuk steekt boven water uit. Een visser vertelde mij, dat het drie kwartier gebrand had.

Vandaag is Dr. Zee gevangen genomen.

30 Juni. Vanmorgen zijn de doktoren Kortebos, Romeijn, Weterings en Appelboom gevangen genomen. Dr. Winkler en zijn vrouw, de arts Winkler-Siebenga, hebben de benen genomen. Onze buurvrouw, de kinderarts Frens-Broens, heeft weer zoals ik al eerder vertelde, sleutels van onze achterdeuren, zodat ze altijd bij ons in huis kan komen.

1 Juli. Mevrouw De Visser moet nu toch uit haar huis, Binnenluiendijk 3, 3 Juli moet ze er uit zijn. Dat kan natuurlijk niet en ze kan uitstel krijgen. Er mogen geen

burgers blijven wonen. Ze zoekt hier een onderdak, wat heel lastig zal zijn, want de stad is propvol.

Er is weer een aantal ingezetenen uit hun huis gezet, ze moeten dan evacueren naar Friesland of Groningen. Ik weet niet of iemand dat gedaan heeft. Degenen waarvan ik weet, hebben hier bij andern een onderdak gevonden. Het gebeurt omdat hier tewerkgestelden in de stad moeten komen wonen. Ik weet ook van een geval waar het bevel om het huis te verlaten weer is ingetrokken. De groentevoorziening is afschuwelijk, er is bijna niets, alleen sla en adjivie, ook daar raakt het op. Ik haal prachtige tomaten uit Zwaag. Paling zien we niet, er schijnt niet veel te zijn, het weer werkt niet mee, te koud. We krijgen wel eens wat cadeau uit Andijk van iemand, die laatst zelf naar een schuitje gezwommen was. Die schuitjes komen daar voor de kust en zo komt de paling in de zwarte handel.

7 Juli. De dokters zijn weer vrij en teruggekomen met kaalgeschoren hoofden.

8 Juli. Mevrouw Winkler-Siebenga is ook teruggekomen, ze waagt het erop, ze houdt vandaag het consultatiebureau voor zuigelingen weer. Wanneer haar man terugkomt weet ik niet.

Mevrouw De Visser mag wonen in het tuinhuis van de Burgemeester. Gas en waterleiding worden voor haar aangelegd.

16 Juli. Mijn man heeft hemel en aarde bewogen om Jaap Kerkhoven, zoon van de notaris hier aan de straat, vrij te krijgen van de arbeidsinzet in Duitsland. Hij deed het eindexamen RHBS, zal Staatsexamen gaan doen en dan archeologie gaan studeren. Mijn man benoemde hem met 1 Juli als assistent aan het Museum, dit was uitsluitend om hem vrij te krijgen, maar ook omdat hij ons goed kan helpen. Wij zitten erg om hulp verlegen, de timmerman, die altijd klaar stond, is plotseling overleden, de conciërge is ter observatie naar het ziekenhuis gebracht en wat het wetenschappelijk werk betreft is er schrijfwerk, dat zo'n jongeman uitstekend zou kunnen doen. Maar alle moeite is voor niets geweest, schreef naar Dr. Kalf, die er niets aan doen kan en de brief doorstuurde naar de commissie voor musea. Naar aanleiding er van kwam de heer Lunsingh Scheurleer hier, die er ook niets aan kan doen. De Burgemeester is er bij gehaald, die had misschien iets kunnen bereiken, misschien ook niet, maar in elk geval heeft hij geen moeite gedaan. Mijn man ging naar het arbeidsbureau hier. Ik vergeet het te zeggen, maar natuurlijk NSB. Ze zijn natuurlijk niet van plan iets te helpen. Inmiddels had K. al de oproep dat hij Donderdag, dat was gister, weg moest als bureau-beambte naar Kiel; het schijnt, dat het helemaal niet zeker is, dat hij op een bureau komt en Kiel schijnt alleen maar de aanmeldingsplaats te wezen. Gisterochtend kreeg mijn man nog een brief, waarin aangeraden werd nog te proberen met een brief, waarin staat dat Jaap onmisbaar is, getekend door de Burgemeester en liefst veel stempels, naar het gewestelijk arbeidsbureau te gaan. Het was het moment suprême! Brief geschreven, stempel van het Museum, naar het Stadhuis, een soort legitimatie er op van de gemeente met het stempel, handtekening van de loco-Burgemeester (de andere was er niet) en wij 's middags naar Alkmaar, naar het gewestelijk arbeidsbureau, waar we een Duitser moesten hebben, een zekere Hubenzehnder, die Fachberater is. Het mocht niet baten, alles stuit op de leeftijd af, 19 jaar, niets aan te doen.

19 Juli. 19 Juli. Mevrouw De Visser had in de afgelopen

week het tuinhuis met behulp van een werkster schoongemaakt, ze had gordijntjes opgehangen, er lag al een kleed en er was een gasstel en wat pannen. Voorts was de poes er. Ze was Zaterdag naar Amsterdam gegaan en kwam vanmorgen (Maandag) met de eerste trein hier terug en ging direct naar het tuinhuis om de poes eten te geven. Ze komt er in, hoort stemmen, ze wist niet wat haar overkwam en daar zitten 14 Duitsers, die een seininstallatie in orde maakten. Zondag waren ze er in gekomen. De officier was heel vriendelijk, de Ortskommandant had hem er in gestuurd. Zij met de officier naar de Ortskommandant, die er niet was, maar ze spraken zijn adjudant, die schrok toen hij haar zag en de handen voor het gezicht sloeg! „Ja” zei mevrouw De Visser, „dat mocht ik wel doen. Wat moet ik nu? Alles is ingepakt en ik verhuis morgen.” „U blijft op de Binnenluiendijk”, zei hij. Ze is blij toe en is van plan naar Den Haag te gaan om klaar te krijgen, dat ze er nu definitief blijven mag.

De nieuwe Burgemeester heeft het huis gevorderd van de familie Welkers, Draafsingel 45. Dat zijn oude mensen van in de 70. Ze zouden nu verhuizen naar de woning boven hun winkel in de Gouw. Dat was de bedoeling, maar ze kunnen de mensen die er wonen er niet af krijgen en nu huizen ze in de winkel aan de Turfhaven, naast de hoofdwinkel op de hoek. Vergunning om gordijnen te kopen kunnen ze niet krijgen zodat ze de gehele dag met het winkelgordijn dicht zitten. Mevrouw De Visser hoorde, dat ze de Burgemeester najouwden op straat, nl. in de Gouw, toen hij uit het Stadhuis kwam.

26 Juli. Gistermiddag zwaar gevlug met één keer een zwaar gedreun en vannacht was het afschuwelijk. Zulk zwaar gebrom en telkens rammelde alles. We zagen in het zuiden de granaten bij hopen springen, je hoort dat niet. Het schijnt van afweergeschut in Edam te zijn. We horen, dat bij Warder een vliegtuig neergekomen is en een in de Wieringermeer, zo'n groot bombardementsvliegtuig, waarvan toen de bommen nog ontploften; we hoorden het van iemand uit Andijk, waar alles ontzettend rammelde en dreunde. Op de Koepoortsweg wordt op het weiland (tegenwoordig Poststraat) een grote keet gebouwd.

30 Juli. De ouders van mijn dienstmeisje zijn 25 jaar getrouwd, men krijgt dan extra bonnen, nl. 4 broden, 1 kg. suiker, 1 pond boter, een paar aardappelbonnen en 2 tabaksbonnen. Het is toch wel ver met ons gekomen, dat de mensen daar blij mee zijn.

2 Augustus. Vandaag rijden de Duitsers van het stationsempacement met wagens puin, dat hierheen gevoerd is, om de door hen gemaakte paden op het Baadland te verharderen.

4 Augustus. Vandaag kwamen de Duitsers in Blokker oud-roest ophalen, oude pannen enz., wat de mensen maar hadden.

10 Augustus. Gister is de boekhandelaar Karssen van de Turfhaven gevangen genomen. Op 18 Augustus hoorden we, dat de familie Karssen bericht kreeg, dat hij in de gevangenis in Groningen zat. Het bericht kwam van een oude heer van 83 jaar, die opgepakt was omdat hij in zijn kasteel vuurwapens had. Hij was nu vrij en had Karssen, met wie hij in dezelfde cel zat, beloofd even aan zijn familie te schrijven.

Bij de firma S. I. de Vries, die in deze tijd ook al in speelgoed enz. handelt, lagen heel kleine modellen van oorlogsschepen in de étalage. Het schijnt dat ze van karton waren en door scheepskapiteins gemaakt worden.

De namen stonden er op; het waren Hollandse, Engelse en Amerikaanse. Ze waren op schaal, dus de Amerikaanse verreweg de grootste. Nu is bevel van de Duitsers gekomen, dat ze onmiddellijk weggenomen moeten worden, de namen moeten verwijderd worden en dan mogen ze oogluikend worden verkocht. Juist Duitse soldaten kochten ze veel.

Mevrouw De Visser is nu definitief uit haar huis aan de Binnenluiendijk, de Duitsers zijn uit het tuinhuis en zij woont er nu in. Ze was eerst gebleven, ofschoon ze wist dat het leeg was en ze moest toen binnen een dag weg zijn.

12 Augustus. Gister werd onze buurvrouw, mevrouw Frens-Broens, arts, gevangen genomen. 's Morgens waren er twee manspersonen geweest om haar te spreken, maar ze was voor haar werk naar Medemblik. De dienstbode vroeg of ze de boodschap over kon brengen, „nee, dat ging niet”. Ze moesten mevrouw iets „laten zien”! Wanneer ze thuis kwam — tegen énen — o, dan kwamen ze nog wel terug. En inderdaad kwamen ze, toen mevrouw net thuis was. Haar oudste jongetje werd net die dag 6 jaar, dus alles was versierd. Ze stapten zo maar de kamer binnen — het waren een Hoornse agent en iemand van de Sicherheitspolizei uit Amsterdam. Haar persoonsbewijs werd zeer nauwkeurig bekeken en ze moest mee naar Amsterdam met de sneltrein van half twee. Ze gaven haar nog gauw een koffertje mee en flink geld, dat ze zich redden kon. Haar man ging nog mee naar het station. Hij kwam het bij ons vertellen en het enige wat hij denken kan was, dat het zijn moest omdat ze nooit die verontschuldigungsbrief aan de Rijkscommissaris gestuurd had en ook nog geen oproep kreeg voor de boete van f 50,—, die alle artsen, die de beruchte brief stuurden, moeten betalen. Ze kon dat niet helpen, want de artsen kregen zo'n formulier toegestuurd om getekend terug te zenden en er volgde dan een bevel om de f 50,— te komen betalen. Ze zaten natuurlijk wel in ongerustheid, maar in de loop van de middag belde ze zelf op, dat ze al weer vrij was en om 7 uur thuis kwam. 's Avonds kwamen ze nog even hier, evenals de vorige avond, want met nog 4 bewoners van de Noorderstraat was voor 2 dagen hun electriciteit afgesneden, omdat ze er 10 KW over waren, buiten schuld, omdat een van de kinderen roodvonk had en ze hadden al eerder extra gevraagd, omdat de kinderen mazelen hadden en dat was zo'n gedoe, dat ze er nu van afgezien hadden — „but that's another story”. Ze vertelde dan, dat ze met die man van de Sicherheitspolizei (de Hoornse agent ging niet mee) in de trein ging in een 3e klas coupé van de Wehrmacht. Er kwamen nog een paar Duitse soldaten bij, één deed zijn geweer af, dat hij in het net gooide en daarbij met de kolf een klap tegen haar hoofd gaf, dat ze duizelde — per ongeluk natuurlijk — excuses overbodig. In Amsterdam liep de man vlak achter haar, maar hield haar niet vast. „Nu gaan we met lijn 24”, zei hij, „gaat u hier maar staan.” In de tram zei hij tegen de conducteur „Sicherheitspolizei” (die betalen niet) en de conducteur zei: „O, geen ster?” „Nee”, zei hij, „arts naar de Euterpestraat.” Na een vruchteloze tocht naar boven, moest ze in het Casino wachten. Toen kreeg ze het standje, waarom ze die brief niet gestuurd had; als ze hem niet gekregen had, dan had ze er om moeten vragen. Enfin, ze kreeg toen een onogelijk vodge papier mee, dat ze getekend naar de Rijkscommissaris moest zenden en ze moest f 50,— dokken. Toen mocht ze gaan. Ze ging gauw per tram naar de stad en had toevallig

dezelfde conducteur, die zei: „Zo juffrouw, u bent ook weer gauw vrij!”

16 Augustus. Commotie in de stad, er worden huiszoekingen gedaan door Duitsers — grasgroene uniformen, helmen op, twee gaan naar binnen, twee blijven buiten staan. Ze werkten o.a. de Turfhaven af en ik zag ze bij De Leur in de Gouw binnen gaan. Ze zijn lang niet overal geweest, hier ook niet. Het is speciaal te doen om onderduikers en radiotoestellen.

21 Augustus. Woensdag 18 Augustus is mevrouw Frens, arts, weer gevangen genomen, maar nu echt. Er kwam per auto iemand van de Sicherheitspolizei uit Amsterdam 's morgens. Ze was voor haar consultatiebureau naar Medemblik. De man kwam om ruim 12 uur weer terug, maar ze was er nog niet. Hij wou toen haar spreekkamer verzegelen en het duurde lang voordat de dienstbode hem aan het verstand gebracht had, dat ze geen spreekkamer heeft, omdat ze geen particuliere praktijk uitoefent. Hij kon niet langer wachten en gaf de zaak over aan de politie hier. De hoofdagent kwam, de heer Frens was er toen, en zei, dat ze haar moesten arresteren en naar de Amstelveenscheweg brengen. Ze zouden om 1 uur voor het station gaan kijken en dan weer om 4 uur. Ze gaven haar kennelijk de gelegenheid om onder te duiken. Haar man ving haar om 1 uur aan de bus op met haar fiets, ze ging direct weg; ze troffen elkaar ergens en kwamen tot de slotsom, dat het beter was mee te gaan.

(Wordt vervolgd)

Carbasius en Carstijns Capellerij

Bespreking naar aanleiding van een gepubliceerde genealogische studie en het jubileum van een eeuwenoud vicariaat

Onlangs is een herziene en aangevulde genealogie van het Westfrieze geslacht Carbasius verschenen van de hand van J. F. Wendte. Gedurende de periode 1980-1986 heeft deze auteur archiefonderzoek verricht ten behoeve van een nog te verschijnen publikatie over de Stichting Carstijns Capellerije.

De bundeling van Genealogische gegevens is hierdoor weliswaar te beschouwen als een bijproduct van bovengenoemd onderzoek maar is niettemin een breed opgezet en uitvoerig geheel.

Omdat het onzeker was of eerdere publikaties over het geslacht Carbasius gebaseerd waren op systematisch archiefonderzoek, zijn met name de oudere gegevens gecontroleerd aan de hand van bronnenmateriaal. Hierdoor was het mogelijk om talloze onvolledigheden en lacunes aan te vullen.

Het nastreven van volledigheid is zeker de genealoog niet vreemd, maar moet meestal door (tijd)nood gedwongen een ideaal blijven. Ook de hier besproken studie geldt als

Het geslacht Carbasius

een weerslag van de stand van zaken op het moment dat het speurwerk werd beëindigd.

De publikatie valt in twee onderdelen uiteen, te weten de genealogische gegevens en een reeks bijlagen. De genealogie is voorzien van uitvoerige voetnoten die niet alleen verwijzen naar archiefbronnen en vindplaatsen maar zo mogelijk ook veel nadere details verschaffen. Waar dit wegens de omvang ondoenlijk is, wordt verwezen naar bijlagen en eventuele bestaande literatuur. De tweede helft van de publikatie bevat uiteenzettingen over verschillende onderwerpen. Na een historisch overzicht van de verschillende genealogiën van het geslacht, volgt een beknopte geschiedenis van naam en familiewapen. Aansluitend wordt de relatie tussen Carbasius en andere Westfrieze geslachten besproken. Diverse vertakkingen van de stamboom passeren de revue, compleet met fragmenten en schema's. Daar verstandshuwelijken binnen de Westfrieze regentenkring al vrij vroeg algemeen waren, dreigt dit gauw te ontaarden in het volledig in kaart brengen van allerlei geslachten. In plaats van dergelijke overdaad had ik liever iets meer gelezen over kunstzinnige leden van het geslacht, bij voorbeeld over de eerst recentelijk overleden beeldhouwster Françoise Carbasius.

Hiermee zijn we terug in het heden en bij de aanleiding tot het schrijven van de genealogie: de geschiedenis van de Carstijns Capellerije*).

In 1487 werd door de aan de familie Pottebacker verwante Vrouwe Karstijn een vicariaat gesticht met als doel een „capellerije” te onderhouden in de Grote Kerk te Hoorn. De naam Pottebacker wijzigde zich in Seylmaecker, dat vervolgens verbasterd werd tot het griekse Carbasius.

Uitzonderlijk is dat een dergelijk vicariaat vijf eeuwen in stand is gebleven; zeer uitzonderlijk is dat de familie Carbasius vele generaties lang de meeste vicarissen heeft geleverd.

In 1980 speelde de genealogie Carbasius een belangrijke rol bij het omvormen van het vicariaat tot een stichting met een meer algemene culturele doelstelling: het in stand houden van Hoornse monumentale kerkgebouwen. Zo heeft het restauratiefonds in de afgelopen jaren flinke steun mogen ontvangen en zo wordt thans o.m. de vereniging „Het Carillon te Hoorn” financieel ondersteund in haar streven — kroon op een succesvolle restauratie — de beiaard van de Grote Kerk weer tot een levend instrument te maken.

We zien de publikatie over deze vijfhonderdjarige tegemoet! De hier besproken genealogie, een stuk gereedschap voor de in het Westfrieze verleden geïnteresseerde, wordt hierbij aanbevolen.

Genealogie Carbasius, voor f 35,— verkrijgbaar bij
Dr. J. F. Wendte
Sarphatipark 124
1073 ED Amsterdam.

R. de Knegt

*) Zie hierover het artikel van K. Korpershoek jr in het kwartaalblad Oud-Hoorn, jaargang 5, nr 1 (april 1983)